

Päiväkodin johtajien näkemyksiä varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisesta varhaiskasvatuksen kentälle

Johanna Hytönen & Susanna Hämäläinen

Opinnäytetyö, AMK

Joulukuu 2023

Sosionomi AMK

Hytönen Johanna & Hämäläinen Susanna

Päiväkodin johtajien näkemyksiä varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisesta varhaiskasvatuksen kentälle

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Joulukuu 2023, 54 sivua.

Sosionomin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Tutkimuksen aihe nousee ajankohtaisesta varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuuksia koskevasta lakimuutoksesta. Lain mukaan päiväkodin henkilöstön koulutustaso on nostettava vuoteen 2030 mennessä, siten että kahdella kolmasosalla on korkeakoulututkinto. Lakimuutoksen myötä varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuudet eriytettiin. Elokuun 2023 jälkeen valmistuu uudella nimikkeellä varhaiskasvatuksen sosionomeja, joilla ei ole varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyttä.

Tutkimuksen teoriatausta koostuu katsauksesta varhaiskasvatuksen historiaan, varhaiskasvatuksen ajankohtaisiin asioihin, varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden muutokseen, varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagogiseen osaamiseen sekä moniammatilliseen tiimityöhön. Aiheiden käsittely rajattiin varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisen kannalta tärkeisiin näkökulmiin.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää päiväkodin johtajien näkemyksiä varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisesta ja tarpeellisuudesta varhaiskasvatuksen kentällä. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, ja aineisto kerättiin sähköisellä webropol-kyselyllä. Kysely lähetettiin päiväkodin johtajille kolmella eri paikkakunnalla.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että varhaiskasvatuksen sosionomi nähdään tarpeellisena varhaiskasvatuksen kentällä ja heidät asemoitiin ensisijaisesti osaksi varhaiskasvatuksen moniammatillista tiimiä. Varhaiskasvatuksen sosionomin työn painopiste nähtiin perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä, sekä perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisena. Varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisen haasteena näytetyi toistaiseksi selkeytymätön tehtävä- ja työnkuva.

Johtopäätöksenä todettiin, että varhaiskasvatuksen kentällä on tietoa varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen vahvuuksista. Kuitenkin tarvitaan myös tiedon lisäämistä varhaiskasvatuksen sosionomin koulutuksellisen osaamisen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen tulee tehdä näkyväksi, jotta varhaiskasvatuksen sosionomit voivat juurtua osaksi varhaiskasvatuksen kenttää.

Avainsanat

varhaiskasvatuksen sosionomi, varhaiskasvatus

Muut tiedot

-

Hytönen Johanna & Hämäläinen Susanna

The views of day-care center managers on the positioning of Bachelor of Social Services in the field of early childhood education

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, December 2023, 54 pages.

Degree Programme in Social Services. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The subject of the study is current. According to the law, the level of training of the employees in day care centres has to be increased by 2030. After this, two thirds of the employees will need to have a university degree. The qualifications of an early education teacher and a Bachelor of Social Services were separated. The Bachelors of Social Services graduating after August 2023 do not have the qualifications of an early education teacher.

The theory of the study consists of the history of early childhood education, current issues, change of expertise, social pedagogical competence, and multiprofessional teamwork.

The aim of the study was to find out how day-care managers see the positioning of the Bachelor of Social Services in the field of early childhood education. It also aimed to find out if there is a need for Bachelors of Social Services. The study was carried out as qualitative research. The material was collected by using the e-enquiry application Webropol. The enquiry was sent to the managers of day care centres in three different towns.

The results showed that the importance of the Bachelors of Social Services cannot fail to be seen in the field of early childhood education. They were positioned primarily as part of the multiprofessional team of early childhood education. The emphasis of the work of a Bachelor of Social Services is on supporting the overall welfare of families. We came to the conclusion that more information is needed on the training and competence of a Bachelor of Social Services in the field of early childhood education. The competence of Bachelors of Social Services must be made visible so that Bachelors of Social Services can become a part of the field of early childhood education.

Keywords

Bachelor of Social Services, early childhood education

Miscellaneous

-

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Varhaiskasvatus muutoksessa.....	8
2.1	Päivähoidosta varhaiskasvatukseen.....	8
2.2	Varhaiskasvatuksen ajankohtaisia haasteita.....	9
2.3	Asiantuntijuus ja sen muutos varhaiskasvatuksessa	11
2.4	Varhaiskasvatuksen sosionomi	15
2.5	Sosiaalipedagoginen osaaminen	17
2.5.1	Johdatus sosiaalipedagogiikkaan.....	17
2.5.2	Varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagoginen osaaminen	19
2.6	Varhaiskasvatuksen moniammatillinen tiimityö.....	23
3	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	26
4	Tutkimuksen toteutus.....	27
4.1	Laadullinen tutkimus.....	27
4.2	Aineiston keruu	27
5	Tulokset.....	31
5.1	Varhaiskasvatuksen sosionomin asemoituminen varhaiskasvatuksen kentälle	31
5.2	Varhaiskasvatuksen sosionomin tarve varhaiskasvatuksen kentällä.....	32
5.3	Varhaiskasvatuksen sosionomi osana varhaiskasvatusta	32
5.4	Varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen osana varhaiskasvatusta	34
5.5	Varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen moniammatillisissa tiimissä	35
5.6	Varhaiskasvatuksen sosionomin erilaiset tehtävät / roolit varhaiskasvatuksessa	36
5.7	Kyselyn lisäanti	36
6	Pohdinta.....	37
6.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	37
6.2	Keskeisten tulosten tarkastelu	40
6.3	Johtopäätökset ja kehittämissuhteet.....	42
	Lähteet	45
	Liitteet	53
	Liite 1. Kyselyn kysymykset	53
	Liite 2. Saatekirje	54
	Kuviot	
	Kuva 1. Tutkimustulosten pääteemat.....	40

Taulukot

Taulukko 1. Esimerkki sisällönanalyysistä	30
---	----

1 Johdanto

Varhaiskasvatus on muutosten keskellä. Uusi varhaiskasvatuslaki (L 540/2018) astui voimaan 1.9.2018. Muutoksen myötä varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävät ja kelpoisuudet eriytettiin. Lain mukaan päiväkodin henkilöstörakennetta on muutettava vuoteen 2030 mennessä siten, että kahdella kolmasosalla on korkeakoulututkinto. Elokuun 2023 jälkeen varhaiskasvatuksen suuntaavista sosionomin opinnoista valmistuu varhaiskasvatuksen sosionomeja. Nimike on uusi ja myös tehtävänkuva uudistetaan (L 540/2018, 26–31 §, 37 §, 74 §.) Voimaan astuneessa laissa ei säädetä tarkasti tehtävänkuvista tai varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisesta varhaiskasvatuksen kentälle, vaan laki jättää päätösvaltaa työnantajalle (ks. Wessman 2020). Omissa työympäristöissään päiväkodin johtajat ovat osaltaan vaikuttamassa tähän kehitykseen.

Opinnäytetyön aihe kumpuaa edellä kuvatusta varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksen sosionomia koskevasta kelpoisuusmuutoksesta. Opinnäytetyön tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa, miten päiväkodin johtajat näkevät varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisen ja tarpeellisuuden varhaiskasvatuksen kentälle. Nähdäänkö varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen varhaiskasvatuksen tehtävää edistävänä, ja ovatko varhaiskasvatuksen sosionomit tervetulleita osaksi varhaiskasvatusta uudella kelpoisuusmääritelmällä. Opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen sosionomeille ja siihen suuntautuille opiskelijoille, varhaiskasvatuksen eri toimijoille, sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjille.

Tutkimus käsittelee hyvin ajankohtaista muutosta varhaiskasvatuksen kentällä, ja tutkimustieto on vielä varsin vähäistä. Chydeniuksen, Rutasen, Helmisen, Lipposen, Ahtikarin ja Heikkilän (2021) mukaan myös varhaiskasvatuksen ammattikorkeakoulutusta koskeva tutkimustieto on vähäistä. Saatavilla on lähinnä opinnäytetöinä tehtyjä tutkimuksia sekä erilaisia selvityksiä ja yleisluonteisia tekstejä (Chydenius, Rutanen, Helminen, Lipponen, Ahtikari & Heikkilä 2021, 61.) Tämä on linjassa opinnäytetyömme näkökulmasta saatavaan tutkimustietoon. Varhaiskasvatuksen sosionomin näkökulmasta löytyy joitakin opinnäytetyönä tehtyjä tutkimuksia. Tutkimuksissa on keskitytty pitkälti varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävänkuvaan. Se, miten varhaiskasvatuksen sosionomit nähdään työkentällä, on kuitenkin jäänyt vähemmälle tarkastelulle.

Aiempi vertaisarvioitu tutkimustieto varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvasta ja asemoitumisesta on vielä vähäistä. Ukkonen-Mikkolan, Yliniemen ja Wallinin (2020) tutkimuksessa selvitettiin asiantuntijuuden muutokselle annettuja merkityksiä henkilöstön näkökulmasta sekä eri ammattiryhmien yhteistä ja eriytynyttä asiantuntijuutta. Tutkimus toteutettiin varhaiskasvatuslain (L 540/2018) määrittelemää henkilöstörakennetta pilotoivissa tiimeissä. (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi & Wallin 2020.) Lisäksi on tehty pienimuotoinen tutkimus, jonka tarkoitus oli määrittellä varhaiskasvatuksen sosionomin asemaa ja työnkuvaa työelämälähtöisen tarkastelun kautta (Rintakorpi, Holmikari, Jalasmäki & Kukkonen 2023). Lastentarhaopettajien arvioita on tutkittu työn kuormittavuuden, työnkuvien ja oman osaamisen näkökulmasta. Tutkimukseen osallistui lastentarhaopettajia ja lastentarhanopettajan tehtävässä toimivia ammattikorkeakoulutuksen saaneita sosionomeja. (Onnismaa, Tahkokallio, Reunamo & Lipponen 2017.) Tutkimusten lisäksi aihealueelta löytyy erilaisia yhteenvetoja ja selontekoja (Miettinen, Roos & Väkiparta 2023; Nivala & Rönkkö 2023; Warsell 2023; Nivala & Rönkkö 2021; Rintakorpi & Holmikari 2021; Ukkonen-Mikkola, Yliniemi, Wallin & Kinnunen 2021; Helminen 2021; Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017).

Opinnäytetyössä tietoperustan kokonaisuudelle luodaan pohjaa tiiviillä katsauksella varhaiskasvatuksesta sekä varhaiskasvatuksen ajankohtaisista kysymyksistä. Lakimuutoksen myötä varhaiskasvatuksen asiantuntijuus, sekä moniammatillinen tiimityö ovat tulleet uudenlaisen muutoksen ja tarkastelun kohteeksi. Sosiaalipedagoginen osaaminen puolestaan on varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista, joka voi parhaimmillaan rikastuttaa varhaiskasvatuksen moniammatillista tiimityötä. Tietoperustan aihealueet liittyvät vahvasti toisiinsa ja myös sisältyvät toinen toisiinsa. Aiheiden käsittely on rajattu varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisen näkökulmasta tärkeisiin tekijöihin. Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat: varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen sosionomi, varhaiskasvatuksen moniammatillinen tiimi sekä sosiaalipedagoginen osaaminen.

Tietoperustan osa-alueiden runko rakentui varhaiskasvatuksen kirjallisuudesta saadun tiedon pohjalta. Tiedonhankinta eteni siten, että tähän lähdettiin etsimään monilähteisyyttä ja lisää tutkimusperustaa hyödyntämällä Janet finnaa. Hakusanoina käytettiin pitkälti edellä mainittuja keskeisiä käsitteitä. Tietoperustan lähteiden valinnassa korostui uusi kirjallisuus ja viimeaikainen tutkimustieto.

2 Varhaiskasvatus muutoksessa

2.1 Päivähoidosta varhaiskasvatukseen

Nykyiselleen varhaiskasvatus on muotoutunut monen muutoksen kautta. Alilan ja Kinoksen (2014) mukaan suomalaisen päivähoiton juuret johtavat teollistumiseen ja kansakoulujärjestelmän syntyvaiheisiin, vaikka varsinaisesti päivähoitojärjestelmän kehitys käynnistyi sotien jälkeisenä jälleerakentamisen aikana. Kaupunkilaistuminen ja naisten työllistyminen kodin ulkopuolelle synnytti tarvetta lasten päivähoitolle. Alkuun päivähoiton ideologia pohjautuikin vahvasti työvoima- ja sosiaalipoliittisiin sekä lastensuojelullisiin näkökulmiin. (Alila & Kinos 2014, 8.) Vähitellen tutkimustietoon pohjautuen muuttui käsitys lapsuudesta, lapsesta sekä lapsen oppimisesta ja kasvusta. Lapsi alettiin nähdä oppimishaluisena aktiivisena toimijana sekä tasa-arvoisena yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä (Kinos, Rosqvist, Alho-Kivi & Korhonen 2021, 30.)

Viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana varhaiskasvatuksessa on koettu merkittäviä muutoksia. Varhaiskasvatuksen valtakunnallinen ohjaus siirtyi vuonna 2013 sosiaali- ja terveysministeriöltä opetus- ja kulttuuriministeriölle (L 909/2012), ja näin varhaiskasvatuksesta tuli osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Vuonna 2015 päivähoitolaki (L 36/1973) muutettiin varhaiskasvatuslaiksi (L 580/2015). Tämä laki määritteli varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan painottuvaksi lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudeksi. Laissa säädettiin myös lapsen oikeuksista varhaiskasvatuksessa. Esiin nostettiin muun muassa lapsen tasaveroinen hyvä kohtelu ja mielipiteen huomioon ottaminen. Myös vuorovaikutuksen merkitys lapsen elämänmittaisen kasvun, oppimisen ja osallisuuden kannalta nostettiin esille. Varhaiskasvatuslain (L 580/2015) pohjalta Opetushallitus laati Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016), jonka tarkoitus oli kehittää ja yhtenäistää koko Suomen varhaiskasvatustyötä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8). Uudistettu ja edelleen voimassa oleva varhaiskasvatuslaki (L 540/2018) suuntasi varhaiskasvatuksen valtakunnallista ohjausta entistä voimakkaammin lapsen edun ensisijaisuuden suuntaan (L 540/2018, 4 §, 10 §). Lapsen oikeutta saada tarvitsemaansa yksilöllistä tukea varhaiskasvatuksessa vahvistettiin Varhaiskasvatuslain (L 540/2018) 1.8.2022 voimaan astuneella muutoksella (L 1183/2021). Lakimuutoksen mukaan lapselle tulee järjestää tarvittava tuki yleisenä, tehostettuna tai erityisenä tukena, ja tuki tulee aloittaa heti tuentarpeen ilmettyä. Tukea voidaan toteuttaa pedagogisena, rakenteellisena tai hoidollisena tukena. (L 540/2018; L 1183/2021.)

Nykyisin varhaiskasvatus nähdään lapsen oikeudeksi saada laadukasta varhaiskasvatusta, jolla on merkitystä lapsen hyvinvoinnin, oppimisen ja myöhemmin koulupolulla sekä työelämässä menestymisen kannalta. Varhaiskasvatuksella nähdään olevan keskeinen tehtävä koulutuksellisen tasa-arvon edistäjänä. (Karila 2021, 73.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) varhaiskasvatus kuvataan yhteiskunnalliseksi palveluksi, jonka tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Asiakirjan arvopohja noudattaa YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, Varhaiskasvatustilain, sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa yleissopimuksen linjaa. Keskeistä kaikessa varhaiskasvatustoiminnassa on lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus suojeluun, huolenpitoon ja hyvinvointiin, lasten tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu, inklusiiviset periaatteet, lapsen syrjäntäkielto, sekä lapsen mielipiteen huomioon ottaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 16, 22.)

Varhaiskasvatuksen oppimiskäsityksen mukaan lasten kasvu, oppiminen ja kehittyminen tapahtuvat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana, joka on synnynnäisesti utelias ja halukas oppimaan uutta. Oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena ja kaikkialla tapahtuvana. Varhaiskasvatuksessa pedagogiikalla tarkoitetaan ammatillisesti johdettua, ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Pedagogiikan juuret ovat arvoperustassa, käsityksessä lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta, ja se on monitieteistä pohjautuen erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 23–24.)

2.2 Varhaiskasvatuksen ajankohtaisia haasteita

Ajankohtaisia kysymyksiä ja haasteita varhaiskasvatuksen kentällä ovat muun muassa meneillään oleva varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen ja asiantuntijuuden muutos sekä jatkuva pula koulutetusta henkilöstöstä. Varhaiskasvatustilain (L 540/2018) säädettiin uusista henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, koulutusperusteisista tehtävänimikkeistä sekä henkilöstörakenteesta. (L 540/2018, 26–31 §, 37 §, 74 §). Laki velvoittaa kuntia lisäämään varhaiskasvatukseen korkeakoulutettujen ammattilaisten määrää siten, että kasvatushenkilöstöstä kahdella kolmasosalla on korkeakoulututkinto. Näistä puolella tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus, ja muilla tulee olla varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. Korkeakoulutetuilla laissa tarkoite-

taan varhaiskasvatuksen sosionomeja ja varhaiskasvatuksen opettajia. (L 540/2018, 37 §.) Tutkimukset osoittavat, että laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytyksenä on korkeasti koulutettu ja ammattitaitoinen henkilöstö. Henkilöstön osaamisella nähdään olevan yhteys lasten hyvään, kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja oppimiseen varhaiskasvatuksessa. (Manning, Garvis, Fleming & Wong 2017, 7; Molinuevo & Ahrendt 2015, 1.) Kuitenkin käytännössä varhaiskasvatuksen kentällä puula korkeakoulutetuista varhaiskasvatuksen ammattilaisista kasvaa entisestään. Suomen kuusi suurinta kaupunkia ovat tästä huolissaan, ja vaativat uudelta hallitukselta toimia varhaiskasvatuksen henkilöstöpulan ratkaisemiseksi. Kaupungeissa on yhteensä yli 2600 koulutetun varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin vaje. Lakimuutoksen (L 540/2018) myötä tarve tulee olemaan yli 9000 uutta korkeakoulutettua varhaiskasvatuksen ammattilaista vuoteen 2030 mennessä. (Kuuden suurimman kaupungin huoli varhaiskasvatuksesta 2023.) Talentia ehdottaa henkilöstöpulan ratkaisuksi niin kutsuttua 1+1+1 mallia. Käytännössä tämä tarkoittaa tarvetta tarkentaa varhaiskasvatustalain (L 540/2018) siten, että jokaisessa päiväkotiryhmässä tulisi työskennellä yksi varhaiskasvatuksen opettaja, yksi varhaiskasvatuksen sosionomi ja yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. (Varhaiskasvatuksen 1+1+1 malli ratkaisu henkilöstöpulaan n.d.)

Vuoden 2003 jälkeen sosionomin varhaiskasvatuksen opinnoilla ei ole saanut esiopetuksen kelpoisuutta (Alila 2021, 39). Elokuusta 2023 alkaen varhaiskasvatustalain (L 540/2018) mukaan sosionomin varhaiskasvatukseen suuntaavilla tai täydentävillä opinnoilla ei enää saa varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyttä. Nimike on jatkossa varhaiskasvatuksen sosionomi. Varhaiskasvatustalain (L 540/2018) linjaa väljästi varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvaa, jättäen paikalliselle määrittelylle tilaa (L 540/2018, 37 §; ks. Wessman 2020). Siirtymäajalla vuoteen 2030 laaditaan varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvia eri kunnissa. Saman aikaisesti ammattikorkeakouluista valmistuu varhaiskasvatuksen sosionomeja, vaikka selkeät tehtäväkuvat ja sosionomin asemoituminen osaksi varhaiskasvatusta vielä hakee uomiaan. (Helminen 2021, 16; Nivala & Rönkkö 2021, 128; Karila 2021, 83.) Epävarmuutta varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumiselle tuo se, että varhaiskasvatustalain (L 540/2018) mahdollistaa varhaiskasvatuksen sosionomin palkkaamisen varhaiskasvatuksen moniammatilliseen tiimiin, mutta ei velvoita kuntia tähän (L 540/2018, 37 §; ks. Rintakorpi & Holmikäri 2021, 246). Henkilöstön koulutustason nostaminen tuo epävarmuutta myös varhaiskasvatuksen lastenhoitajien osalle. Perinteisesti varhaiskasvatuksen tiimissä on työskennellyt varhaiskasvatuksen opettajan lisäksi kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. (Alila 2021, 42.)

Koulutustason nostaminen on herättänyt paljon keskustelua. Monet eri toimijat näkevät, ettei siirtymäajalla ole mahdollista toteuttaa lain määräämää muutosta käytännössä. Laaja järjestöjoukko vaatii varhaiskasvatustavan (L 540/2018) avaamista henkilöstörakenteen ja päiväkodin johtajan tehtävän osalta. Perusteluna lain avaamisen välttämättömyydelle järjestöt tuovat esille, ettei nykyisen lain puitteissa ole mahdollista saavuttaa vuoteen 2030 mennessä lain edellyttämää henkilöstörakente- ja sisältötavoitteita. Esiin nostetaan myös huoli lapsen oikeuksien toteutumisesta, sekä alan veto- ja pitovoiman heikkenemisestä. On jo nähtävissä esimerkiksi varhaiskasvatuksen sosionomikoulukseen hakeutuneiden määrän laskeneen roimasti. (Varhaiskasvatustavan uudistettava lapsen edun mukaisesti 2023.) Nykyiseen hallitusohjelmaan on kirjattu, että hallitus vahvistaa varhaiskasvatusalan veto- ja pitovoimaa. Tähän pyritään kehittämällä varhaiskasvatuksen laatua ja työoloja. Hallitus lisää varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoja yliopistoissa. Alalla työskenteleville turvataan mahdollisuus pätevyitä muunto- ja monimuotokoulutuksella varhaiskasvatustavan mukaisiin tehtäviin. Lisäksi hallitus lupaa selkiyttää varhaiskasvatuksen sosionomien roolia, ja lisätä näiden koulutusta, sekä mahdollistaa päiväkodin johtajan tehtävässä toimimisen YAMK-tutkinnon suorittaneille varhaiskasvatuksen sosionomeille. (Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 2023.)

Viime vuosina keskusteluun on noussut myös varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin koulutuksellisen osaamisen ja aseman vertailu (Rintakorpi & Holmikari 2021, 241). Lisäksi varhaiskasvatuksen kentällä koetaan haasteina lapsiryhmien suuruus, sekä varhaiskasvatusalan alhainen arvostus ja palkkataso (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi & Wallin 2020, 324). Tähän monin tavoin epäselvään ja haastavaan tilanteeseen ovat ensimmäiset varhaiskasvatuksen sosionomit valmistuneet. Tässä opinnäytetyössä varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisen tarkastelun lähtökohtana on kuitenkin ajantasainen lainsäädäntö.

2.3 Asiantuntijuus ja sen muutos varhaiskasvatuksessa

Mitä on asiantuntijuus? Huhtasalo (2022) nosti esiin väitöskirjassaan, että laajasta ja monialaisesta tutkimustiedosta huolimatta, on asiantuntijuus vaikea määritellä yksiselitteisesti (Huhtasalo 2022, 448). Ukkonen-Mikkola, Yliniemi, Wallin ja Kinnunen (2021) kuvaavat asiantuntijuuden laajana käsitteenä, joka koostuu tietämyksestä, luottamuksesta omaan toimintaan, sekä tilannesidonnaisesta toiminnasta. Työn mielekkyys ja mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön ovat merkityksellisiä

asioita professionaalisen identiteetin rakentumiselle. (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi, Wallin & Kinnunen 2021, 73.)

Asiantuntijuutta voidaan tarkastella monista eri näkökulmista. Asiantuntijuuden tarkastelu voi tapahtua esimerkiksi yksilön, yhteisön, ammatti-identiteetin tai kokemuksen näkökulmista. Lisäksi voidaan tarkastella kykyä toimia erilaisissa ympäristöissä (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi & Wallin 2020, 325.) Asiantuntijuuden tarkastelu voi olla luonteeltaan staattista tai dynaamista. Nykyisin ajatellaan asiantuntijuuden, ammatillisuuden ja niitä konkretisoivan ammatillisen osaamisen olevan dynaamisia. Toisin sanoen, niiden ajatellaan muuttuvan ajan ja paikan mukaan. Tähän liittyy myös ammatillisuuden ja osaamisen tulkintojen historiallinen luonne. (Karila 2021, 74.) Varhaiskasvatuksen henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämistarpeeseen vaikuttavat monet kulttuuriset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset muutokset. Tällaisia muutoksia ovat esimerkiksi perheiden moninaisuus, ympäristökysymykset ja kehittyvä teknologia. Lisäksi yleistyvä työelämän epävarmuus vaikuttaa perheiden muuttuvien työolosuhteiden kautta. (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi, Wallin & Kinnunen 2021, 71–72.) Terävä ja Böök (2022) tuovat esille lapsiperheköyhyyden, ja ylipäänsä erilaisten perheiden ja elämäntilanteiden vaikutuksen varhaiskasvatustyöhön ja moniammatilliseen asiantuntijuuteen (Terävä & Böök 2022, 77–88). Oman lisänsä varhaiskasvatuksen asiantuntijuudelle tuo kansainvälistyminen ja kulttuurillinen moninaisuus. Myös monialaisen ja -amatillisen yhteistyön painotus nykyisessä työelämässä asettaa tarvetta kehittää varhaiskasvattajien osaamista. (Karila 2021, 24, 25.)

Varhaiskasvatuksen kentällä tarkastelun alle on noussut eri koulutusten tuoman osaamisen tunnistaminen, tunnustaminen ja näiden välisten vastuualueiden määrittäminen (Rintakorpi & Holmiki 2021, 241–242). Ahosen (2023) mukaan tiimityön rantauduttua varhaiskasvatuksen kentälle, luovuttiin aiemmin tarkkaan määritellyistä vastuualueista. Varhaiskasvatuslaissa (L 540/2018) säädetyt kelpoisuuksiin perustuvat tehtävänimikkeet ovat lisänneet tarvetta keskustella henkilöstön ammatillisista vastuualueista uudelleen. (Ahonen 2023, 135; L 540/2018 Luvut 6 ja 7.) Myös Ukkonen-Mikkola ym. (2021) tuovat esille varhaiskasvatuksen asiantuntijuuteen liittyviä haasteita. Näitä haasteita ovat muun muassa asiantuntijuuden alueitten epäselvyys, toimimaton organisointi työssä sekä henkilöstön monenlaiset roolit. He näkevät tärkeänä laatutekijänä korkeakoulutettujen määrän lisäämisen ohella selkeyttä yhteinen ja erityinen asiantuntijuus. (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi, Wallin & Kinnunen 2021, 72; ks. Karila 2021, 73.)

Asiantuntijuuteen kuuluu käsitys siitä, mitä osaamista työssä vaaditaan. Varhaiskasvatuksen osaaminen koostuu eri ammattiryhmien yhteisestä osaamisesta, sekä ammattiryhmien eriytyneestä osaamisesta. (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi, Wallin & Kinnunen 2021, 73.) Varhaiskasvatuksen ammattilaisilta löytyy yhteistä osaamista kunkin koulutuksen tason ja tavoitteiden mukaisesti seuraavilta osaamisalueilta:

- *Eettinen osaaminen*
- *Toimintaympäristöön ja varhaiskasvatuksen perustehtäviin liittyvä osaaminen*
- *Varhaiskasvatuksen osaaminen*
- *Yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen*
- *Jatkuvaan kehittämiseen liittyvä osaaminen (Karila 2021, 77.)*

Näistä osaamisen alueista rakentuva yhteinen osaaminen konkretisoituu kasvatuksessa, tiimityössä, vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä, lasten havainnoinnissa, joustavuudessa sekä tilannekohtaisessa toiminnassa (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi, Wallin & Kinnunen 2021, 73).

Lapsiryhmän pedagogisesta toiminnasta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 20). Varhaiskasvatuksen opettajan työssä keskeistä on pedagogisen toiminnan suunnitteleminen, toteuttaminen, arvioiminen sekä kehittäminen. Myös lapsen oppimiseen ja kehitykseen liittyvä moniammatillinen yhteistyö, verkostoihin liittyvä yhteistyö, sekä vanhempien osallistumisen mahdollistaminen ovat varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla ja osaamisalueena. Varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuus ja osaaminen voidaan jaotella neljään laajaan osaamisen alueeseen, jotka integroituvat toisiinsa. Nämä osaamisen alueet ovat substansiosaaminen, eli alaan liittyvä ydiosaaminen, vuorovaikutus- ja yhteistyöosaaminen, jatkuvaan muutokseen ja kehittämiseen liittyvä osaaminen, sekä pedagogiseen johtajuuteen liittyvä osaaminen. Varhaiskasvatuksen opettajan osaamisessa yhdistyy kaikille varhaiskasvatuksen ammattiryhmille yhteisiä osaamisalueita ja varhaiskasvatuksen opettajan erityisosaamista. Pedagoginen asiantuntijuus läpäisee kaikkia neljää osaamisaluetta, ja tästä rakentuu pedagogisen asiantuntijuuden kokonaisuus. (Suvanto, Liinamaa & Ukkonen-Mikkola 2021, 87, 93, 98.)

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajan pätevyyden voi saada suorittamalla sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon, jolloin ammattinimikkeenä on lähihoitaja. Toinen yleinen tapa saada pätevyys, on suorittaa kasvatustieteiden ja ohjausalan perustutkinto, jolloin ammattinimikkeenä on lastenohjaaja. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajan osaamisessa korostuu hoidon, huolenpidon ja kasvatuksen huomiointi kokonaisuutena, sekä taito tuoda tämä osaksi tiimin toimintaa. Lisäksi varhaiskasvatuksen lastenhoitaja osaa toteuttaa lasten sekä lapsiryhmän kasvatusta ja perushoitoa suunnitelmallisesti. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajat tekevät käytännönläheistä työtä arjen sujuvuuden varmistamiseksi, jota voidaan kuvata arjen kokonaisuuden hallinnaksi. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla on myös koulutuksen tuomaa vuorovaikutusosaamista, joka linkittyy vahvasti vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien osaaminen näkyy perushoitoon liittyvissä tehtävissä. Näitä tehtäviä ovat muun muassa lasten ohjaaminen askarteluissa, leikeissä, eskaritehtävien tekemisessä, vertaissuhteiden tukemisessa ja yhteisten kokoontumisten pitämisessä. Lääkehoito- ja terveystieteiden osaaminen on varhaiskasvatuksen lastenhoitajien erityisosaamista. Tämä sisältää yleisimpien lastentautien ja infektioiden sekä niiden oireiden tunnistamisen, ja leviämisen ehkäisemisen. Lähihoitajataustainen lastenhoitaja toteuttaa lääkehoitoa varhaiskasvatuksen lääkehoidosuunnitelman mukaisesti terveydenhuollon oikeuksin ja velvoittein. (Roos & Salonen 2021, 111, 116–117.)

Ukkonen-Mikkola ym. (2020) näkevät varhaiskasvatusalaa koskevan epävarmuuden asiantuntijuudesta heijastuvan eri ammattiryhmien kokemukseen asiantuntijuudestaan. Heidän tekemän tutkimuksen tuloksissa varhaiskasvatuksen opettajien asemoituminen näytti suuntautuvan vastuuseen lapsen oppimisen edistämisestä sekä tiimiin pedagogisesta toiminnasta. Sosionomien asemoituminen puolestaan näkyi enemmän jaettuna vastuuna tiimin toiminnasta. Heidän asiantuntijuutensa näyttäytyi lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja eduista huolehtimisena. Lastenhoitajien asiantuntijuus kulminoitui lasten hoitoon ja huolenpitoon, ja he asemoituivat tiimin jäseninä. Tutkimustulosten mukaan kasvattajuus on eri painotuksin olevaa kaikkien henkilöstöryhmien asiantuntijuutta. (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi & Wallin 2020, 323, 325.)

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten eriytyneen osaamisen työstämiseen tarvitaan lisätutkimuksia sekä yhteistä keskustelua. Erityisesti tärkeänä nähdään selkeyttää varhaiskasvatuksessa annettavan tuen, pedagogiikan sekä moniammatillisen osaamisen tulkintoja. (Karila 2021, 86.) Havisalmi ja

Reunamo (2023) näkevät, että vaikka varhaiskasvatuksessa on uudistusten myötä pyritty selkiyttämään henkilöstön vastuita ja velvollisuuksia, esiintyy arjessa edelleen sekaannusta varhaiskasvatuksen ammattilaisten rooleista (Havisalmi & Reunamo 2023, 54).

2.4 Varhaiskasvatuksen sosionomi

Varhaiskasvatuslain (L 540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviin on kelpoisuusvaatimuksena sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, joka sisältää varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet laajuudeltaan vähintään 60 opintopisteen opinnot. Kelpoisuusvaatimukseen sisältyy myös sosionomin tutkinto, jota on täydennetty edellä mainituilla opinnoilla. (L 540/2018, 27 §.) Varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen rakentuu siis sosionomin yleisistä opinnoista, sekä varhaiskasvatukseen suuntautuvista opinnoista.

Sosionomin (AMK) yleisen koulutuksen tuottama osaaminen on laaja-alaista. Koulutuksen tietoperusta rakentuu yhteiskunta- ja kasvatustieteille, ja oppiminen tapahtuu moniammatillisissa oppimisympäristöissä. (Sosionomikoulutus: vaikuttavaa osaamista yhteiskuntaan 2017, 11.) Sosionomikoulutuksen tavoitteena on kouluttaa asiantuntijoita, joilla on osaamista edistää ja tukea ihmisten elämänhallintaa, hyvinvointia sekä osallisuutta. Koulutus pyrkii vastaamaan myös työelämän tuleviin osaamistarpeisiin ja haasteisiin. (Sosionomikoulutus: vaikuttavaa osaamista yhteiskuntaan 2017, 6; Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2019, 20.) Sosionomi voi toimia monipuolisissa yhteiskunnallisissa ja sosiaalialan tehtävissä. Näissä tehtävissä edistetään yhteisöjen, perheiden ja yksilöiden sosiaalista hyvinvointia, sosiaalista osallisuutta, sosiaalista turvallisuutta sekä sosiaalista toimintakykyä. (Raatikainen ym. 2019, 14.) Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto on laatinut sosionomin kompetenssit, joita päivitetään säännöllisesti. Viimeisin päivitys tapahtui 20.4.2023. Sosionomin AMK-tutkinnon kompetenssit kuvaavat sosiaalialalla tarvittavaa osaamista. Näitä ovat *sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen*. (Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit 2023.)

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan varhaiskasvatusverkosto on tehnyt suosituksen varhaiskasvatuksen sosionomin opintojen sisällöistä. Suositus on päivätty 29.9.2021. Suosituksen mukaan varhaiskasvatukseen suuntaavat opinnot sisältävät teoriaopintoja, varhaiskasvatuksen sosionomin työtehtävissä suoritettavan pedagogisen harjoittelun sekä opinnäytetyön.

Teoreettisiin opintoihin sisältyvät: (vähintään 25–30 op)

- *Varhaiskasvatuksen teoriaopinnot*
- *Varhaiskasvatukseen suuntautuvat sosiaalipedagogiikan teoriaopinnot*
- *Varhaiskasvatukseen liittyvät yhteiskuntatieteelliset teoriaopinnot*
- *Varhaislapsuutta käsittelevät kehityspsykologian teoriaopinnot*
- *Varhaiserityiskasvatuksen teoriaopinnot*
- *Luovat ja toiminnalliset pedagogiset menetelmät*
- *Varhaiskasvatuksen asiantuntijuuteen ja työn kehittämiseen liittyvät teoriaopinnot*
- *Varhaiskasvatustyötä ja -osaamista tukevat perhetyön ja lastensuojelun teoriaopinnot*

(Varhaiskasvatuksen sosionomin (AMK) kelpoisuus (60 op) varhaiskasvatuslain (2018) mukaan, suositus opintosisällöistä ammattikorkeakouluissa.)

Asiantuntijat ovat osittain erimieltä varhaiskasvatuksen sosionomin eriytyneestä osaamisesta. Eriytyisesti varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan eriytyneen osaamisen rajapinnoilla, on ollut haastavaa eriyttää varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista. (Karila 2021, 83.) Varhaiskasvatuksen sosionomin eriytyneestä osaamisesta ei ole vielä olemassa yhtä yksiselitteistä kuvausta. Näitä ovat laatineet monet eri toimijat. Myös varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvauksia ovat laatineet monet eri toimijat, kuten varhaiskasvatuksen työnantajat, kaupungit ja kunnat sekä Talentia. Näiden tehtäväkuvausten kautta on osaltaan pyritty selkeyttämään varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisaluetta. Eri tahojen laatimissa tehtäväkuvauksissa ei ole nähty suurta vaihtelevuutta. (Helminen 2023.)

Talentia määrittelee varhaiskasvatuksen sosionomin ydinosaaamista ja erityisosaamista. Ydinosaaaminen koostuu jo edellä kuvatuista varhaiskasvattajien yhteistä osaamista kuvaavista osaamisen

alueista. Varhaiskasvatuksen sosionomin erityisosaaminen on sosiaalipedagogista osaamista. Tähän erityisosaamiseen kuuluu lasten edun mukainen toiminta, jolla voidaan vahvistaa tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen sosionomi osaa tunnistaa yhteisöjen ominaispiirteitä, arvioida lasten ja perheiden hyvinvointia ja siihen vaikuttavia riskitekijöitä. Lisäksi varhaiskasvatuksen sosionomi osaa tunnistaa lasten ja perheiden tuen tarpeen, auttaa tarvittaessa erilaisten palveluiden äärelle, ja sitä kautta tukea sekä vahvistaa lasten ja perheiden hyvinvointia. Tähän kuuluu myös lastensuojelun ja perhetyön osaaminen. Yhteiskunnallinen osaaminen auttaa tuomaan esiin perheiden ja lasten hyvinvointia uhkaavia tekijöitä ja epäkohtia. (Varhaiskasvatuksen sosionomi n.d.)

Laaja-alainen moniammatillisen verkostotyön asiantuntijuus ja perheiden kanssa työskentelyn asiantuntijuus liittyvät varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisessa tiiviisti yhteen. Lapsiperheille suunnattujen palveluiden tuntemus ja valmius tehdä moniammatillista verkostoyhteistyötä mahdollistaa perheiden laaja-alaisen tukemisen. Varhaiskasvatuksen sosionomi osaa koota ja koordinoita moniammatillisia yhteistyöverkostoja erilaisissa tilanteissa, tarpeissa sekä toimintaympäristöissä. Palveluverkostojen laaja tuntemus on moniammatillisessa verkostoyhteistyössä tärkeää. (Nivala & Rönkkö 2021, 139–140; Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017, 76.)

2.5 Sosiaalipedagoginen osaaminen

2.5.1 Johdatus sosiaalipedagogiikkaan

Kuten edellä on käynyt ilmi, varhaiskasvatuksen asiantuntijuudessa on keskeistä selkeyttää eri koulutustaustaisten yhteinen ja eriytynyt osaaminen. Varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajan eriytynyt osaaminen on pystytty määrittelemään selkeämmin, kuin varhaiskasvatuksen sosionomin eriytynyt osaaminen. Tässä luvussa avataan sosiaalipedagogista ajattelua pohjaksi varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagogisen osaamisen ymmärtämiselle.

Lyhyesti määriteltynä, sosiaalipedagogiikka on tieteenala, joka yhdistää yhteiskuntatieteitä sekä kasvatustiedettä (Nivala & Rynnänen 2019, 16; Rintakorpi & Holmikari 2021, 245). Lisäksi Nivala ja Rynnänen (2019) tuovat esille, että sosiaalipedagogiikassa ollaan kiinnostuneita samaan aikaan ilmiöiden sosiaalisista puolista, sekä kasvatukseen tai kasvuun liittyvistä puolista (Nivala & Rynnänen 2019, 16). Sosiaalipedagogiikassa kiinnostuksen kohteina ovat siis ihmisen kasvun prosessit

yhteiskunnan jäsenyyteen ja jäsenenä sekä pedagoginen toiminta eli kasvatusta. Tämä pedagoginen toiminta on ihmisen kasvua tukevaa toimintaa elämän eri vaiheissa. Toisin sanoen, sosiaalipedagogiikassa kasvun ja kasvatuksen näkökulma on laaja-alainen; kaikilla elämän alueilla ja läpi elämän tapahtuvaa kasvua sekä kasvatusta. (Sosiaalipedagogiikka 2023.) Nivala ja Ryyänen (2019) kuvaavat, että sosiaalipedagogiikassa sosiaalisella viitataan ihmisten väliseen vuorovaikutukseen, yhteiselämään, yhteisöllisyyteen sekä yhteisöihin. Lisäksi sosiaalinen nähdään yhteiskunnallisuutena, eli ihmisten, kasvatuksen ja kasvun yhteiskunnallisina suhteina. Kolmas näkökulma sosiaalipedagogiikassa liittyy yhteiskunnalliseen huono-osaisuuteen, ongelmiin ja näiden tilanteiden auttamiseen. Nämä näkökulmat ohjaavat näkemään minkälaista kasvatuksellista työtä, toimintaa ja ajattelua sosiaalipedagogiikka on. Se on ihmisten välisten vuorovaikutusten ja yhteisöllisyyden tarkastelua sekä tukemista. Se on myös ihmisten ja yhteiskunnan välisen suhteen ymmärrystä ja vahvistamista. Lisäksi se on yhteiskunnallisen huono-osaisuuden pedagogista kohtaamista, sen ehkäisemistä ja lievittämistä. (Nivala & Ryyänen 2019, 16–17.)

Miten sosiaalipedagogiikka eroaa pedagogiikasta? Artikkelissaan Rintakorpi ja Holmikari (2021) tuovat esille, että pedagogiikka on tieteenala, joka pohjautuu kasvatustieteelliseen tutkimukseen (Rintakorpi & Holmikari 2021, 245). Suomenkielinen vastine sanalle pedagogiikka on kasvatustieteellinen oppi, ja sillä viitataan konkreettiseen kasvatustaitoon, -oppiin tai -alaan, joka käsittelee kasvatusta ja opetusta (Savolainen 2021, 42). Nykyisin varhaiskasvatuksen pedagogiikka nähdään laajana käsitteenä, jota on mahdoton määritellä lyhyesti ja tiivistetysti. Vuonna 2021 asiantuntijaryhmä pyrki kirkastamaan teoriaan pohjautuvan määritelmän Pohjoismaiselle varhaiskasvatuksen pedagogiikalle. Tämä toteutettiin tutkien laajasti aiempaa Pohjoismaista pedagogista tutkimuskirjallisuutta. Tutkimustulosten summana tutkijaryhmä esitteli dynaamisen pedagogiikan mallin. Malli koostuu neljästä tekijästä, jotka ovat opettaja, lapsi, oppiminen ja sisältö. Työryhmän näkemyksen mukaan pedagogiikka varhaiskasvatuksessa toteutuu silloin, kun kaikki nämä neljä rinnakkaista tekijää ovat toiminnassa läsnä samanaikaisesti. (Kangas, Ukkonen-Mikkola, Harju-Luukkainen, Ranta, Chydenius, Lahdenperä, Neitola, Kinos, Sajaniemi & Ruokonen 2021, 1, 9.) Näin pedagogiikan voidaan ajatella olevan pedagogista menetelmäosaamista yhdistettynä tietoon lapsen kasvusta. Se on enemmän yksilöön painottuvaa kasvatuksellista ja opetuksellista toimintaa, vaikka sitä voidaan toteuttaa erilaisin menetelmin myös ryhmässä, erilaisissa oppimistilanteissa ja ympäristöissä. Kuten on jo käynyt ilmi, sosiaalipedagogiikan tieteenala puolestaan yhdistää yhteiskuntatieteitä ja kasvatustiedettä, sekä tarkastelee ihmisen kasvamista ja kasvattamista yhteisön jäsenyyden näkökulmasta.

Rintakorpi ja Holmikari (2021) tuovat esille, ettei pedagogiseksi asiakirjaksi laaditussa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) löydy käsitettä sosiaalipedagogiikka. (Rintakorpi & Holmikari 2021, 246; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018). Käsitettä ei löydy myöskään uudistetusta vuoden 2022 asiakirjasta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022). Kuitenkin Rintakorpi ja Holmikari (2021) nostavat esille, että Pohjoismainen opetussuunnitelmatradition näkökulma on useiden eri arvioiden mukaan sosiaalipedagoginen. Tähän linkittyy myös suomalainen varhaiskasvatus. Keskeistä sosiaalipedagogisessa traditiossa on käsitys lapsesta oman oppimisensa ja oikeuksiensa subjektina. Keskeistä on myös näkökulma siitä, että lapsen oppimiselle asetetut tavoitteet asetetaan koskemaan henkilöstön osaamista ja toimintaa. (Rintakorpi & Holmikari 2021, 243,245, 247; ks. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 12, 22.) Vaikka varhaiskasvatuksen asiakirjoista löytyy sosiaalipedagogisia sisältöjä, on se vielä tunnistamaton ja tunnustamaton osa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa. Tämä vaikuttaa myös siihen, että varhaiskasvatuksen sosionomeille, joiden osaaminen on juuri sosiaalipedagogista, on haastava löytää paikka varhaiskasvatuksen kentällä. (Rintakorpi & Holmikari 2021, 243,245, 247.)

Myös Nivala ja Ryyänen (2019) näkevät sosiaalipedagogisen työotteen sopivan varhaiskasvatukseen hyvin. Hyvä varhaiskasvatus edellyttää heidän mukaansa kasvatuksen ja hoivan tasapainoa, jolloin lapsi huomioidaan kokonaisvaltaisesti. Hekin luonnehtivat kasvatuksen ja hoivan yhdistävää lapsikeskeistä varhaiskasvatuksen toimintamallia sosiaalipedagogiseksi toimintamalliksi. Sosiaalipedagoginen työote antaa varhaiskasvatukselle perustan rakentaa lapsen ja varhaiskasvattajan välistä suhdetta siten, että siinä toteutuu lapsen yksilöllinen kohtaaminen ja yhteisön jäsenenä kasvaminen. (Nivala & Ryyänen 2019, 237–238.) Lisäksi Rintakorpi ja Holmikari (2021) näkevät sosiaalipedagogisen osaamisen olevan varhaiskasvatuksen laadun ja kehittämisen näkökulmasta tärkeää, ja edellyttävän kasvatustieteellistä sekä yhteiskuntatieteellistä ymmärrystä (Rintakorpi & Holmikari 2021, 242).

2.5.2 Varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagoginen osaaminen

Varhaiskasvatuksen sosionomin koulutuksesta nouseva osaaminen, on enemmän hyvinvointiosaamista sekä kasvatusosaamista, kuin opetus tai opetussuunnitelmaosaamista. Tämän osaamisen voidaan kuvata olevan juuri kokonaisvaltaista ihmisenä ja yhteisöjen jäsenenä kasvamisen tukemista sekä hyvinvoinnin tukemisen osaamista. Kyse on siis sosiaalipedagogisesta osaamisesta. Perusta varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagogiselle osaamiselle syntyy sosionomin yleisten

opintojen kautta, johon varhaiskasvatuksen suuntaavat opinnot tuovat ymmärrystä varhaiskasvatuksen alueelta. (Nivala & Rönkkö 2021, 133–134.) Myös Rintakorpi ja Holmikari (2021) näkevät varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisvahvuuden, liittyvän juuri sosiaalipedagogiseen osaamiseen (Rintakorpi & Holmikari 2021, 245).

Varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen hoitajien koulutuksessa ei ole sosiaalipedagogisia sisältöjä. Näin ollen sosiaalipedagogisten opintojen perusteella varhaiskasvatuksen sosionomeille voi kehittyä sellaista erityisosaamista, jota muilta puuttuu. Juuri sosiaalipedagoginen osaaminen voidaan nähdä varhaiskasvatuksen sosionomien erityisosaamisena, jossa yhdistyvät pedagoginen osaaminen, kasvatusosaaminen sekä hyvinvointiosaaminen. (Nivala & Rönkkö 2021, 134.) Kuitenkin varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagogisen eriytyneen osaamisen määrittäminen, on edelleen haastavaa. Vielä ei ole olemassa yhtä selkeää määrittelyä. Erityisesti määrittämisen hankaluus, näyttäytyy varhaiskasvatuksen sosionomin ja varhaiskasvatuksen opettajan osaamisen rajapinnoilla. (Karila 2021, 84.) Näin on tulkittavissa, että varhaiskasvatuksen sosionomin eriytynyt osaaminen, on juuri sosiaalipedagogista osaamista. Kuitenkin varhaiskasvatuksen kontekstissa, ei voida erottaa varhaiskasvatuksen sosionomin eriytyneeksi osaamiseksi, esimerkiksi vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Yhteistyö perheen kanssa kuuluu myös varhaiskasvatuksen opettajalle, varhaiskasvatuksen lastenhoitajalle sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajalle, joilla on vahvaa koulutuksen tuomaa osaamista tähän. Varhaiskasvatuksen sosionomin eriytyntä osaamista, on juuri sosiaalipedagogisen työotteen sekä osaamisen hyödyntäminen lasten ja perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Ukkonen-Mikkola, Yliniemi & Wallin (2020) määrittelevät varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviin kuluvaiksi moniammatillisen verkostoyhteistyön, varsinkin silloin, kun kysymyksessä on lapsen ja perheen elämäntilanteeseen liittyvä yhteistyö. Varhaiskasvatuksen sosionomin vastuulla on yhteistyö lapsen perheen kanssa, kun kyseessä on lapsen hyvinvointiin liittyvät tekijät. Myös perheiden välisen yhteyden tukeminen, kuuluu varhaiskasvatuksen sosionomille. Lisäksi sosionomin vastuulla on perheiden tukeminen, ja ohjaaminen oikeiden ja ajankohtaisten palveluiden piiriin. (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi & Wallin 2020, 326.)

Rintakorven ja Holmikarin (2021) mukaan varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagoginen osaaminen liittyy vahvasti kasvatuksen, hoidon ja opetuksen alueisiin sekä yhteisöpedagogiseen

osaamiseen. Opetuksen, hoidon ja kasvatuksen osaaminen toteutuu lapsiryhmän arjessa. Yhteisöpedagoginen osaaminen puolestaan liittyy toimintakulttuurien kehittämiseen moniammatillisissa tiimeissä. Sosiaalipedagoginen osaaminen mahdollistaa lasten kasvua, hyvinvointia ja oppimista tukevaa verkostoyhteistyötä. (Rintakorpi & Holmikari 2021, 249.)

Perheiden kanssa työskentely liitetään vahvasti varhaiskasvatuksen sosionomikoulutuksen tuomaan osaamiseen (Karila 2021, 83–84; Nivala & Rönkkö 2021, 137). Myös varhaiskasvatukseen koulutetut sosionomit, kokevat perheiden kanssa tehtävän yhteistyön omana osaamisen vahvuutenaan (Onnismaa, Tahkokallio, Reunamo & Lipponen 2017, 200). Tämä osaaminen tarkoittaa lasten ja perheiden arjen, ja siitä nousevien tuen tarpeiden tunnistamista. Se tarkoittaa myös taitoa tunnistaa ja arvioida lasten elämäntilanteisiin liittyviä riskitekijöitä. Nämä riskitekijät voivat liittyä lapsen yksilöllisiin erityistarpeisiin tai koko perheen tilanteisiin. Varhaiskasvatuksen sosionomi osaa myös tunnistaa perhettä uhkaavia syrjäytymisriskejä sekä tukea perhettä avun hakemisessa. Lisäksi varhaiskasvatuksen sosionomi tunnistaa perheen voimavarojen ja elämäntilanteen vaikutuksen lapseen, ja osaa tukea jokaista lasta pedagogisesti hänen tarpeidensa mukaisesti. (Nivala & Rönkkö 2021, 137–138; ks. Nivala & Ryyänen 2019, 238.)

Varhaiskasvatustilain mukaan lapsella on oikeus saada tarvitsemaansa tukea välittömästi tuen tarpeen ilmettyä (L 540/2018; L 1183/2021). Varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagoginen osaaminen, voi hyödyttää esimerkiksi lapsen tuen tarpeen tunnistamista. Nivalan ja Rönkön (2021) mukaan varhaiskasvatuksen sosionomin työskennellessä lapsen kanssa päivittäin, voi hän huomata lapsen käyttäytymisen muutoksia tai lapsen huolenpitoon liittyviä puutteita. Päivittäiset kohtaamiset vanhempien kanssa, voivat auttaa havainnoimaan mahdollisia muutoksia vanhempien toiminnassa tai perhetilanteessa. Varhaiskasvatuksen sosionomi osaa tunnistaa varhaisessa vaiheessa lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen liittyviä haasteita sekä perheen elämäntilanteen mahdollisia negatiivisia vaikutuksia lapseen. Hän ymmärtää, että lapsen toiminta heijastaa lapsen perheen tilannetta, ja lapsi on kohdattava paitsi yksilönä, myös perheensä jäsenenä. Varhaiskasvatuksen sosionomi ymmärtää perheiden moninaisia ja monikulttuurisia taustoja sekä elämäntilanteita. Hän myös ymmärtää näistä nousevia erilaisia tuen tarpeita. Hän osaa kohdata vanhemmat kunnioittavasti, ja rakentaa yhteistyötä perhelähtöisesti lapsen edun mukaisesti. Arkilähtöinen perhetyö onnistuu silloin, kun varhaiskasvatuksen sosionomi tuntee perheen arkea riittävän laajasti. Tähän tarvitaan pitkäaikaista yhteistyötä perheen kanssa. (Nivala & Rönkkö 2021, 138–139.)

Varhaiskasvatustalaki (L 540/2018) sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet nostavat esille, että osallisuuden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tukeminen on tärkeää elämänkestävän oppimisen ja yhteiskunnallisen osallisuuden kannalta. Tähän sisältyy koko henkilöstön vastuulla oleva lasten ja huoltajien osallisuuden tukeminen. (L 540/2018, 3 §; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 34–35). Osallisuuden merkityksiä, sekä toteutumista varhaiskasvatuksessa kartoittavan tutkimuksen mukaan osallisuusymmärryksessä on jännitteitä. Osallisuuden edistäminen ei vielä toteudu parhaalla mahdollisella tavalla varhaiskasvatuksen arjessa (Sevón, Hautala, Hautakangas, Rantala, Merjovaara, & Alasuutari 2021, 114, 134–135.) Varhaiskasvatuksen kentällä varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagoginen osaaminen voisi olla hyödynnettävissä juuri osallisuuden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Nivala ja Rönkkö (2021) tuovat esille, että varhaiskasvatuksen sosionomin erityisosaaminen osallisuuden tukemisessa pohjautuu sosiaaliseen osallisuusymmärrykseen. Siinä korostuu osallisuuden sosiaalinen merkitys. Tämän osallisuusymmärryksen pohjalta varhaiskasvatuksen sosionomi osaa tukea lasten osallisuutta yhteisön jäsenenä. Osallisuus rakentuu vuorovaikutuksellisessa yhteistoiminnassa. Jotta lapsen osallisuuden kokemus voi kehittyä, edellyttää se, että hänet hyväksytään omana itsenään ja hänelle annetaan lupa osallistua itselleen sopivalla tavalla yhteiseen tekemiseen. On myös tärkeää, että lapsi saa kokemuksen omasta merkityksellisyydestään yhteisön jäsenenä, ja kokee yhteenkuuluvuutta toisten kanssa. Kun tuetaan lapsen osallisuutta, tuetaan samalla lasten vertaissuhteita. (Nivala & Rönkkö 2021, 136–137; ks. Nivala & Ryyänen 2019, 239.) Lisäksi varhaiskasvatuksessa voidaan tietoisesti tavoitella yksinäisyyden ja sitä kautta syrjäytymisen ehkäisemistä. Tämä on mahdollista, kun tiedostetaan yksinäisyyden ja sosiaalisen osallisuuden välinen yhteys. (Nivala 2021, 55).

Varhaiskasvatuksen sosionomin yhteiskunnallinen asiantuntijuus tulee esiin siten, että varhaiskasvatuksen sosionomi ymmärtää yhteiskunnallisen todellisuuden ilmenemismuotoja yhteisöjen ja yksilöiden tilanteissa, tarpeissa, kokemuksissa ja mahdollisuuksissa. Varhaiskasvatuksen sosionomi osaa tunnistaa perheiden ja lasten haasteiden taustalla vaikuttavia yhteiskunnallisia tekijöitä. Hän osaa myös nähdä mahdollisuuksia, joita varhaiskasvatuksen toimijoilla on käytettävissä lapsen hyvinvoinnin ja kasvun tukemiseksi. Varhaiskasvatuksen sosionomi osaa tunnistaa, minkälaisilla pedagogisilla keinoilla lapsia ja perheitä voidaan auttaa arjessa. Hän näkee lapsen yhteiskunnan jäsenenä, jonka toimijuutta varhaiskasvatus tukee. Varhaiskasvatus voi kehittää lapsen valmiuksia passiiviseen yhteiskunnan jäsenyyteen tai aktiivisen kansalaisuuden kehittymiselle. Varhaiskasva-

tus on tulevaisuuden rakentaja ja yhteiskunnallinen vaikuttaja toteuttamansa kasvatuksen mukaisesti. Varhaiskasvatuksen sosionomi on sitoutunut tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteisiin. Hän pyrkii toiminnassaan näiden arvojen edistämiseen. (Nivala & Rönkkö 2021, 140–141.)

Ahonen (2023) näkee merkittävänä varhaiskasvatuksen laatutekijänä sosionomin korkeakoulututkinnon tuoman monipuolisen sosiaalipedagogisen osaamisen, mikä parhaimmillaan tukee lasten ja perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia (Ahonen 2023, 138). Myös Rintakorpi ja Holmikari (2021) pitävät tärkeänä tunnistaa ja tunnustaa sosiaalipedagoginen osaaminen varhaiskasvatuksessa. Tätä kautta voidaan havaita pedagogisen osaamisen rinnalle tarvittavan kipeästi sosiaalipedagogista osaamista, eli varhaiskasvatuksen opettajien rinnalle varhaiskasvatuksen sosionomeja. Tällöin varhaiskasvatuksen oppimiskäsitystä ja arvopohjaa voidaan laadukkaasti ja laajasti toteuttaa niin toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa kuin kehittämisessäkin. (Rintakorpi & Holmikari 2021, 246.)

2.6 Varhaiskasvatuksen moniammatillinen tiimityö

Uudet kelpoisuusvaatimukset haastavat paitsi varhaiskasvatuksen asiantuntijuutta muutokseen, tuovat myös tarvetta kehittää varhaiskasvatuksen moniammatillista tiimityötä. Moniammatillisen tiimityön näkökulmasta juuri yhteisen ja eriytyneen osaamisen tunnistamien ja tunnustaminen on tärkeää, jotta voidaan saada esille ja käyttöön eri koulutusten tuomat vahvuudet. Tässä luvussa tekstin sujuvoittamiseksi moniammatillisesta tiimistä käytetään myös lyhyempää ilmaisua tiimi.

Kasvatustieteen tutkijatohtori Jari Salminen (2017) määrittelee tiimin sellaiseksi työyhteisöksi, joka sitoutuu toimimaan yhdessä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Hänen mukaansa tiimin jäsenet ymmärtävät tiimityön merkityksen työyhteisössä ja vastaavat yhdessä tiimin onnistumisesta. Tiimissä toimintaa tarkastellaan koko tiimin näkökulmasta. (Salminen 2017, 21.) Varhaiskasvatuksessa tiimityöllä viitataan yleisesti jokaisessa lapsiryhmässä toimivaan tiimiin (Ahonen 2023, 140). Tavallisesti varhaiskasvatuksen moniammatillisen tiimin ovat muodostaneet yksi varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Varhaiskasvatuksen opettajana on toiminut joko kasvatustieteen kandidaatti tai varhaiskasvatuksen suuntaavat opinnot omaava sosionomi. (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi & Wallin 2020, 324.)

Rannan ja Heiskanen (2022) mukaan toimivan tiimin muodostuminen ei ole itsestään selvää, vaikka varhaiskasvatuksessa tiimityöllä on pitkät perinteet. Tiimin yhteinen sävel löytyy ja syntyy joskus nopeasti, joskus se voi kuitenkin vaatia paljon aikaa. Tiimit kehittyvät ja muovautuvat koko toimimisensa ajan. (Ranta & Heiskanen 2022, 138.) Kupila (2020) tuo tarkasteluun näkökulman siitä, että myös yksittäisen varhaiskasvattajan ammatillinen kasvu, sekä kasvu tiimin jäsenyyteen on toimivan ja oppivan tiimin perustalla. Hänen mukaansa parhaimmillaan varhaiskasvatuksen työyhteisö on sellainen, johon yksittäinen varhaiskasvattaja voi samaistua, ja siinä turvallisesti keskustella ja reflektoida. Tällöin keskeistä yhteisön kehittymisessä ovat jaetut sosiaaliset prosessit, johon sisältyvät yhteiset ja yksilölliset prosessit. Näin kasvattajayhteisön yhteys kehittyy vuorovaikutuksessa, ja konkreettisen yhteisen toiminnan kautta muotoutuu jäsenten ryhmäidentiteetti. Jaetun asiantuntijuuden kautta mahdollistuu myös toiminnan kehittäminen. (Kupila 2020, 310–313; ks. Melasniemi 2018, 7.)

Myös Ahonen (2023) kuvaa toimivan tiimityön rakentuvan juuri keskustelevan toimintakulttuurin myötä. Tiimin hyvinvointiin keskittyminen ja johdonmukainen toiminta ovat olennaisia asioita toimivan tiimityön kannalta. Hän muistuttaa aikuisten ja lasten välisestä laadukkaasta vuorovaikutuksesta, johon kuuluvat positiivinen vuorovaikutus, kiinnostus toisia kohtaan, arvostus ja luottamus. Nämä osaltaan rakentavat toimivaa tiimityötä. (Ahonen 2023, 18.) Toimiva tiimityö vaikuttaa suoraan varhaiskasvatuksen laatuun. (Ranta & Heiskanen 2022, 138). Vastaavasti toimimaton tiimityö heijastuu suoraan lapsiryhmän toimintaan, ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatua heikentävästi (Ranta & Uusiautti 2022, 79).

Kehittyäkseen tiimi siis tarvitsee turvallisen ja hyvän ilmapiirin, joka edesauttaa jäsentensä ammatillista kasvua ja kehittymistä, ja sitä kautta vaikuttaa koko tiimin toimintaan ja kehittymiseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara on henkilöstön moniammatillisuudessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 20). Myös Ranta ja Heiskanen (2022) näkevät Suomalaisen varhaiskasvatuksen vahvuutena useista eri ammattiryhmistä koostuvan henkilöstörakenteen (Ranta & Heiskanen 2022, 138–139; ks. Ahonen 2023, 17.)

Keskeistä varhaiskasvatuksen moniammatillisuuden kehittämisessä on kirkastaa eri ammattiryhmien osaamisalueita, ja tuoda tietoisella tasolla osaksi moniammatillista yhteistyötä (Karila 2021,

87). Tehtävät, vastuut ja ammattiroolit voivat toteutua tarkoituksenmukaisesti silloin, kun kaikkien koulutus ja osaaminen otetaan käyttöön, ja näin mahdollistetaan laadukas ja kokonaisvaltainen varhaiskasvatus. Ammattiryhmien erilainen osaaminen ja erilaiset vahvuudet yhdessä tukevat lasten kasvua, oppimista ja hyvinvointia. Jotta moniammatillisen tiimin jäsenten erilaiset osaamiset saadaan näkyväksi, edellyttää se, että tiimin jäsenten välinen vuorovaikutus ja yhteistyö toimii. (Ranta & Heiskanen 2022, 138–139; ks. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 33.) Tutkimuksen mukaan myös elävän myötätuntokulttuurin vahvistuminen lujittaa varhaiskasvattajien yhteyttä ja yhteistyötä sekä vaikuttaa positiivisesti lapsiin. Tämä edellyttää ääneen sanoitettua työnjakoa, selkeitä työnkuvia, sekä kaikkien ammattiryhmien kokemaa arvostuksen tunnetta. (Rainio, Kurelahti, Nurhonen, Pursi, Hilppö & Lipponen 2020, 344.)

Varhaiskasvatuslaki (L 540/2018) korostaa pedagogiikan merkitystä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) nostetaan esiin, että varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelee ja toteuttaa toimintaa yhdessä, mutta kokonaisvastuu toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta on varhaiskasvatuksen opettajilla. Erityisopettajat, varhaiskasvatuksen sosionomit sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajat osallistuvat tähän työhön yhteisesti. (L 540/2018, 2 §; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 20.) Varhaiskasvatuksen tiimien tulee yhdessä suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa, ja tämä on tiimin päätehtävä. Toiminnan tulee nousta lasten ja lapsiryhmien vahvuuksista, kiinnostuksista, tarpeista sekä varhaiskasvatukselle asetetuista tehtävistä. Kaiken tiimin toiminnan tulee edistää tätä perustehtävää. Selkeät tehtävänkuvat, sekä vastualueet edistävät tiimityön toimivuutta, jolloin erilainen osaaminen vahvistaa ja tukee tiimin toimintaa. (Ranta & Heiskanen 2022, 144–145; ks. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 36.)

Moniammatillinen tiimityö ei ole ihan mutkatonta. Ranta ja Heiskanen (2022) nostavat esiin, että varhaiskasvatuksessa tiimit joutuvat muotoutumaan uudestaan lapsiryhmiin liittyvien vaihdosten myötä. Tyypillisesti tämä tapahtuu lukuvuosittain. Lisäksi muut henkilöstövaihdokset tuovat omat muutokset ja haasteet varhaiskasvatuksen tiimityöhön. (Ranta & Heiskanen 2022, 138.) Karila (2016) puolestaan näkee suomalaisissa päiväkodeissa vallalla olevan moniammatillisuuden tulkinnan pikemmin heikentävän, kuin parantavan varhaiskasvatustyön laatua. Monen varhaiskasvattajan työtehtävät sisältävät tehtäviä, joihin heillä ei ole koulutusta tai osaamista. Lisäksi työkuultuuriin on sisältynyt vahvasti yhdenmukaisuuden normi, mikä vaikeuttaa erilaisen osaamisen esille

nostamista. (Karila 2016, 39.) Myös varhaiskasvattajat itse kokevat, ettei yhdenmukaistava toimintatapa edistä erilaisen osaamisen hyödyntämistä (Onnismaa, Tahkokallio, Reunamo & Lipponen 2017, 197). Huomioitavaa on, että osin asiantuntijoidenkin eriävät näkemykset varhaiskasvatuksen sosionomin eriytyneestä osaamisesta, hankaloittavat moniammatillisuuden edellyttämää yhteisen ja eriytyneen osaamisen selkeyttämistä (Karila 2021, 78).

Laajemmassa mittakaavassa moniammatillisuuteen kasvaminen ja moniammatillisen työtteen omaksuminen, tulee lähteä jo varhaiskasvatuksen koulutuksesta. Chydenius, Rutanen, Helminen, Lipponen, Ahtikari ja Heikkilä (2021) näkevät, että varhaiskasvatuksen koulutusten näkökulmasta, tulee tutkimuksellisesti tarkastella varhaiskasvatuksen koulutusten yhteistyötä sekä kasvamista moniammatilliseen työtapaan. Koulutuksen näkökulmasta tarvitaan lisää tietoa siitä, millaisilla menetelmillä ja yhteistyöllä olisi mahdollista kouluttaa tuloksellisesti vahvan ammatti-identiteetin omaavia varhaiskasvatuksen osaajia, joilla on hyvät valmiudet moniammatilliseen työskentelyyn. (Chydenius, Rutanen, Helminen, Lipponen, Ahtikari & Heikkilä 2021, 65.)

3 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten päiväkodin johtajat näkevät sosionomin asemoitumisen ja tarpeellisuuden varhaiskasvatuksen kentällä sekä osana moniammatillisia tiimejä. Tutkimus on erittäin ajankohtainen varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuksien sekä tehtävien eriytyessä. Tutkimuksella ei haeta selkeyttä sosionomin tehtäväkuvaukseen. Tavoitteena on saada selvyyttä siihen, millaiseen tehtävään tai rooliin päiväkodinjohtajat näkevät varhaiskasvatuksen sosionomin sijoittuvan varhaiskasvatuksessa. Mitä annettavaa varhaiskasvatuksen sosionomilla nähdään olevan vai nähdäänkö mitään.

Tutkimuksella haetaan vastausta kahteen tutkimuskysymykseen:

1. Miten päiväkodin johtajat kuvaavat sosionomin asemoitumisen ja tarpeellisuuden varhaiskasvatuksen kentällä?
2. Miten päiväkodin johtajat näkevät varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisalueen osana varhaiskasvatuksen moniammatillista tiimiä?

Tutkimuksen tarkoitus on lisätä ymmärrystä siitä, miten varhaiskasvatuksen sosionomin asemoituminen nähdään nyt, kun varhaiskasvatuksen suuntaavat opinnot eivät enää anna kelposuutta varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään. Lisäksi tarkoitus on tehdä näkyväksi, mitä tietoa varhaiskasvatuksen kentällä on, ja mitä tulee lisätä varhaiskasvatuksen sosionomin juurruttamisessa osaksi varhaiskasvatusta. Tätä kautta tutkimuksen tarkoitus on tuottaa kouluttajien, työelämän toimijoiden ja opiskelijoiden käyttöön tietoa toiminannon kehittämiseen.

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009) tuovat esille sen että, laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata todellista elämää. Tarkoituksena on enemmän löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on saada esille se, miten ihmiset itse kuvaavat kokemustaan todellisuudesta. Näiden kuvausten kautta on mahdollista saada näkyväksi niitä tekijöitä, joita ihmiset pitävät merkityksellisenä ja tärkeinä elämässään. Laadullinen tutkimusmenetelmä pitää sisällään kysymykseen siitä, mitä merkityksiä tutkimuksessa tutkitaan. Oleellista on erottaa, tutki- taanko käsityksiä vai kokemuksia. Käsitykset kertovat enemmän siitä, miten asioista ajatellaan. Kokemukset puolestaan liittyvät ihmisen omakohtaiseen kokemukseen tutkittavasta asiasta, eivätkä ole aina kokonaisvaltaisesti tai yksiselitteisesti ymmärrettävissä. (Vilka 2021, 118.)

Laadullinen tutkimusote valittiin opinnäytetyöhön, koska sitä hyödyntäen on mahdollista saada selville ja ymmärtää päiväkotien johtajien näkemyksiä sosionomin aseoitumisesta ja tarpeellisuudesta varhaiskasvatuksen kentällä.

4.2 Aineiston keruu

Opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle huhtikuussa 2023 aiheen ideoimisella. Aineistonkeruumenetelmänä päätettiin käyttää sähköistä kyselyä, koska kysely oli tarkoitus suunnata eri puolille Suo-

mea (ks. Vilkka 2018, 94). Varsinainen prosessi lähti liikkeelle elokuussa 2023. Tutkimussuunnitelma hyväksyttiin 28.9.2023. Tätä seurasi aiheeseen liittyvän lähdekirjallisuuden ja tutkimustiedon systemaattinen etsiminen, sekä teoriataustan kirjoittaminen.

Tutkimusluvut haettiin tutkimuspaikkakunnilta kaupunkien omien ohjeiden mukaisesti viikolla 40, ja lähdettiin työstämään kyselyn kysymyksiä. Kysely testattiin etukäteen toimivuuden varmistamiseksi. Lisäksi testauksessa haluttiin varmistaa kysymysten sisältöä. Kyselyt lähetettiin sähköpostiin saatekirjeen kanssa 27.10.2023. Linkki webropol-kyselyyn oli viestin yhteydessä. Vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa aikavälillä 30.10-12.11.2023. Tavoitteena oli saada vähintään 20 vastausta. Sähköinen kysely toteutettiin hyödyntäen Jyväskylän Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden käyttöön tarjoamaa Webropol-ohjelmaa. Vallin ja Perkkilän (2018) mukaan sähköisen kyselyn etuna voidaan nähdä, sekä kyselyn että vastausten lähettämisen nopeus ja taloudellisuus. Nämä mahdollistavat kyselyn toteuttamisen laaja-alaisesti tai pitkillä maantieteellisillä etäisyyksillä. Sähköisen kyselyn etuna on myös se, että tutkijan ei tarvitse erikseen litteroida tai syöttää tietoja. Aineiston luotettavuutta lisää se, että aineisto on valmiiksi muodossa, jossa vastaajat ovat vastaukset antaneet. (Valli & Perkkilä 2018, 118.)

Kysely toteutettiin kolmessa asukasluvultaan samansuuruisessa kaupungissa, joissa on suurin piirtein saman verran päiväkoteja. Kaupungit sijaitsevat eri puolella Suomea. Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoitui päiväkodin johtajat, ja kyselyitä lähetettiin 58 päiväkodin johtajalle. Kyselyssä oli 7 kysymystä, jotka painottuivat avoimiin kysymyksiin. Yksi kysymyksistä sisälsi monivalintakysymyksen, sekä mahdollisuuden perustella omaa näkemystään. Avoimet kysymykset valikoituivat kyselyyn siksi, että ne jättävät vastaajalle mahdollisimman paljon tilaa vastata oman näkemyksen mukaan. Vilkka (2018) toteaa, että avointen kysymysten tavoitteena on saada esille vastaajien aidot ja välittömät mielipiteet, jolloin vastaamista pyritään rajaamaan mahdollisimman vähän (Vilkka 2018, 106). Kyselyyn saatiin 20 vastausta. Pääasiallisesti kaikki vastasivat kaikkiin kysymyksiin. Monivalintakysymyksen perusteluihin vastasi 17 vastaajaa, ja yhteen kysymykseen tuli 19 vastausta. Viimeiseen lisäkysymykseen saatiin 7 vastausta.

Kyselystä saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällön analyysin keinoin. Tuomi ja Sarajärvi (2018) nostavat esiin sen, että aineistolähtöinen sisällön analyysin on relevantti analysointimenetelmä silloin, kun halutaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti kirjalliseen muotoon puetua aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117).

Aineistolähtöinen sisällön analyysi etenee vaiheittain:

1. Redusointi eli aineiston pelkistäminen. Aineistosta etsitään tutkimustehtävää kuvaavat ilmaisut ja käsitteet ja ne merkitään esimerkiksi alleviivaamalla. Merkityt kohdat kirjoitetaan/luetteloidaan uudelleen tiivistettyyn muotoon.
2. Klusterointi eli ryhmittely, jolloin pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään samaa tarkoittavien ilmausten/käsitteiden alaluokkiin. Edetään nimeämällä alaluokat sisältöä kuvaavalla otsikolla
3. Abstrahointi eli yleiskäsitteiden muodostaminen. Tällöin alaluokat yhdistetään yläluokiksi, joista muodostetaan pääluokkia, mitkä otsikoidaan sisällönmukaisesti (Tuomi & Sarajärvi, 123–126.)

Analyysi toteutettiin yllä olevan kuvauksen mukaisesti. Taulukosta 1 näkyy esimerkki tutkimuksen sisällönanalyysistä. Varsinaisissa sisällönanalyysin taulukoissa kaikki alkuperäiset vastaukset koottiin taulukoihin. Näihin taulukoihin muokattiin pelkistetyt ilmaukset, jotka ryhmiteltiin samankaltaisuuksien mukaan. Tämän jälkeen pelkistetyistä vastauksista muodostettiin luokitukset. Näistä voitiin helposti nähdä, mitkä asiat kyselystä nousivat vahvimmin esille. Lopuksi luokitusten pohjalta muodostettiin pääluokka.

Analyysivaiheessa aineisto käytiin huolellisesti läpi useaan kertaan. Tällä tavoin haluttiin varmistaa se, että aineistosta saadaan esiin oleelliset asiat. Toisaalta myös se, ettei epähuomiossa jätetä joi-tain asiaan kuuluvaa pois. Aineistoa analysoitaessa käytiin tiivistä keskustelua. Näin haluttiin varmistaa, että pelkistyksistä ja luokituksista oltiin yksimielisiä.

Alkuperäiset vastaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Erittäin hyvänä. Sosionomin koulutukselle ja ammattitaidolle on kysyntää kentällä.	Tarve varhaiskasvatuksen sosionomille		Tarve varhaiskasvatuksen sosionomille	
Sosionomeille on paikka varhaiskasvatuksen kentällä. Sosionomeilla on laaja koulutus ja sen kautta tietotaitoa myös tukea lapsia ja perheitä arjessa.	Tarve varhaiskasvatuksen sosionomille Perheiden tukemiseen Lapsen tukemiseen	Tarve varhaiskasvatuksen sosionomille		
Vaka sosionomit asemoituisivat päiväkodin tiimissä ennen kaikkea tunnistamaan lapsen ja perheen hyvinvointiin liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia.	Perheiden tukemiseen Tiimin jäsenyyteen Lapsen tukemiseen	Perheiden tukemiseen	Perheiden tukemiseen	
Tehtävälle on varmasti oma paikkansa kunhan hyväksytään se, ettei kasvatustieteen kandin ja sosionomin tehtävät ja koulutus ole sama, eikä siis voi tuottaa kelpoisuutta samoihin tehtäviin. Sosionomin tehtävän näen laajemmin perheen tukena elämän moninaisissa haastavissa tilanteissa, heiltä löytyy siihen osaamista joka kanteilta puuttuu heidän koulutuksensa painoutuessa lapsiin ja opetukseen.	Perheiden tukemiseen Tehtävien eriyttäminen			Varhaiskasvatuksen sosionomia tarvitaan perheiden tukemiseen, vaikka työnkuva / tehtävät ovatkin vielä epäselviä
tällä hetkellä tilanne epäselvä, toivoisin, että sosionomin osaamista hyödynnettäisiin perheiden/kontekstin kanssa tehtävässä yhteistyössä	Työnkuva / tehtävät epäselviä Perheiden tukemiseen	Työnkuva / tehtävät epäselviä		
On vielä hieman työn alla muiden muassa työnkuvan määrittäminen/työnjako	Työnkuva / tehtävät epäselviä		Työnkuva / tehtävien epäselvyys	
Varhaiskasvatuksen sosionomin ja varhaiskasvatuksen opettaja työparina täydentävät omalla osaamisellaan ja asiantuntijuudellaan toinen toisiaan.	Varhaiskasvatuksen opettajan työpari	Varhaiskasvatuksen opettajan työparina / varhaiskasvatuksen opettajana		

Taulukko 1. Esimerkki sisällönanalyysistä

5 Tulokset

5.1 Varhaiskasvatuksen sosionomin asemoituminen varhaiskasvatuksen kentälle

Kysymykseen varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisesta varhaiskasvatuksen kentälle saatiin 20 vastausta. Pelkistettyjen vastausten pohjalta alaluokiksi nousi seuraavia teemoja: tarve varhaiskasvatuksen sosionomille, perheiden tukeminen, työnkuvien ja tehtävien epäselvyys, sekä asemoituminen varhaiskasvatuksen opettajan työpariksi tai varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään.

Sosionomeille on paikka varhaiskasvatuksen kentällä. Sosionomeilla on laaja koulutus ja sen kautta tietotaitoa myös tukea lapsia ja perheitä arjessa. V6

On vielä hieman työn alla muiden muassa työnkuvan määrittelemisen / työnjako.

V18

Varhaiskasvatuksen opettajan työpari, tuo oman osaamisensa tiimiin ja koko työyhteisöön lapsiperheiden tietämyksessä, tukemisessa ja ohjauksessa sujuvaan arkeen.

V15

Alaluokkien pohjalta muodostettiin yläluokiksi: tarve varhaiskasvatuksen sosionomille, perheiden tukeminen, sekä työnkuvan ja tehtävien epäselvyys. Vastaajista 9 asemoi varhaiskasvatuksen sosionomin perheiden tukemiseen liittyviin tehtäviin. Varhaiskasvatuksen sosionomin tarpeellisuus varhaiskasvatuksen kentällä, nousi erikseen mainittuna esille 6 vastauksessa. Vastauksissa näkyi varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan ja tehtävien epäselvyys, vastaajista 7 ilmaisi tämän. Näissä tuotiin esille sekä varhaiskasvatuksen sosionomin selkeytymätön työnkuva että varhaiskasvatuksen sosionomin ja varhaiskasvatuksen opettajan välinen selkeytymätön työnjako. Yhdessä vastauksessa nousi esiin epäily siitä, antaako koulutus riittävät valmiudet lapsiryhmän hallintaan. Pääluokaksi muodostui: varhaiskasvatuksen sosionomia tarvitaan erityisesti perheiden tukemiseen, vaikka työnkuvat ja tehtävät ovat vielä selkeytymättömät.

5.2 Varhaiskasvatuksen sosionomin tarve varhaiskasvatuksen kentällä

Monivalintakysymykseen varhaiskasvatuksen sosionomin tarpeellisuudesta, saatiin 20 vastausta. Vastaajista 19 oli sitä mieltä, että varhaiskasvatuksen sosionomia tarvitaan varhaiskasvatuksen kentällä. Vain 1 vastasi, että ei osaa sanoa mielipidettään. Kysymyksessä annettiin mahdollisuus perustella vastaus. Vastaajista 17 perusteli vastauksensa. Pelkistettyjen vastausten perusteella alaluokiksi nousivat: perheiden tukemisen osaaminen, yhteistyöosaaminen, laaja-alainen osaaminen, sekä näkemys siitä, että kaikkia osaajia tarvitaan.

Varhaiskasvatuksen tehtäväkenttä on laajentunut yhä enemmän ennaltaehkäisevän perhetyön, lastensuojelun ja mielenterveystyön kentälle. Myös runsas vieraskielisten lasten, heidän mahdollisten taustojensa aiheuttamien traumojen aiheuttamat haasteet vaativat laajaa osaamista ja kykyä toimia moniammatillisesti laajoissakin verkostoissa. Tehtävää riittää niin vakaopettajille kuin sosionomeillekin. V3

Sosionomeja tarvitaan ehdottomasti vakan kentällä. Yhteiskunnan muutosten myötä myös sosionominen ammattitaitoa tarvitaan kentällä. V6

Ovat oman osaamisalueensa asiantuntijoita, joita tarvitaan ryhmissä. V8

Alaluokkien pohjalta yläluokiksi nousivat: perheiden tukemisen osaaminen sekä laaja-alainen osaaminen. Vastaajista 9 perusteli näkemyksensä varhaiskasvatuksen sosionomin perheiden tukemisen osaamisella, ja 5 laaja-alaisella osaamisella. Tarvetta perheiden tukemiseen perusteltiin esimerkiksi monikulttuurisuuden lisääntymisellä, lasten ja perheiden lisääntyneellä tuen tarpeella, sekä perheiden elämään vaikuttavilla yhteiskunnallisilla muutoksilla. Varhaiskasvatuksen sosionomin tarvetta perusteltiin myös laaja-alaisella osaamisella, jonka nähtiin lisäävän ja monipuolistavan varhaiskasvatuksen asiantuntijuutta. Pääluokaksi muodostui: varhaiskasvatuksen sosionomilla on laajaa osaamista perheiden tukemiseen varhaiskasvatuksessa.

5.3 Varhaiskasvatuksen sosionomi osana varhaiskasvatusta

Kysymykseen siitä, mitä annettavaa varhaiskasvatuksen sosionomilla on varhaiskasvatuksen kentälle, saatiin 20 vastausta. Pelkistettyjen vastausten pohjalta muodostettiin alaluokiksi: perheiden

tukemisen osaaminen, lapsen tukemisen osaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen, sosiaalipedagoginen osaaminen sekä yhteistyöosaaminen. Näiden pohjalta yläluokiksi nousivat: perheiden tukemisen osaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen sekä sosiaalipedagoginen osaaminen.

Vastauksista kävi erittäin vahvasti ilmi, että varhaiskasvatuksen sosionomilla nähdään olevan annettavaa varhaiskasvatuksen kentällä perheiden tukijana. Tämän näkökulman toi esille 18 vastaajaa.

... Etenkin moniammatillisuus, perheiden osallistaminen, kotouttamistyö ym. lapsen taustasta ja perhetilanteesta nousevat haasteet ovat mielestäni vaka sosionomin erityisosaamisen alaa. Vakaopettajat pystyvät näin ollen keskittymään lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen haasteisiin, joista heillä taas on erityisosaamista. V3

Sosiaalipedagogiikka käsitteenä nousi esille vain yhdessä vastauksessa, mutta 10 vastaajaa kuvaili sosiaalipedagogisia sisältöjä. Sosiaalipedagogista osaamista kuvailtiin esimerkiksi ymmärryksenä perheen hyvinvoinnin kokonaisvaltaisesta huomioimisesta ja tukemisesta. Sitä kuvailtiin myös osaamisena antaa tukea oikeaan aikaan.

Perheen kokonaisvaltaisen huomioimisen, ymmärtämisen ja tukemisen näkökulmasta varmasti ammattitaitoa löytyisi enemmänkin. Palveluverkon kanssa yhteistyön kehittämiseksi varmasti myös. V5

Sosionomi voisi olla asiantuntijana perheiden tukemisessa ja ohjata heitä palveluiden piiriin sekä vastata vielä laajemmin lapsen ja perheen hyvinvoinnista. V18

Lapsen kasvun ja kehityksen sekä hyvinvoinnin tukijana, varhaiskasvatuksen sosionomi nostettiin esiin 6 vastauksessa. Varhaiskasvatuksen sosionomin palvelujärjestelmäosaaminen nostettiin esille tai sitä kuvailtiin 8 vastauksessa. Palvelujärjestelmäosaamista kuvailtiin muun muassa tiedolla ja taidolla ohjata oikean avun piiriin. Vastauksissa nostettiin esille myös kotouttamistyö sekä monikulttuurisuustyö. Varhaiskasvatuksen sosionomin yhteistyöosaaminen nostettiin esille 7 vastauksessa. Yhteistyöosaamista kuvailtiin sekä tiimin että muiden yhteistyötoimijoiden näkökulmasta.

lisätä lapsen ja perheen hyvinvointia sekä taata varhainen puuttuminen perheiden tarpeisiin. Tehdä tiivistä yhteistyötä muiden perheiden palvelujen kanssa. V14

Pääluokaksi muodostui: perheiden tukemiseen tarvitaan varhaiskasvatuksen sosionomia sekä varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagogista osaamista ja palvelujärjestelmäosaamista.

5.4 Varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen osana varhaiskasvatusta

Kysymykseen miten näet varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisalueen osana varhaiskasvatusta, saatiin 20 vastausta. Vastaukset olivat hyvin samankaltaisia, kuin edellisen kysymyksen vastaukset. Pelkistettyjen vastausten pohjalta alaluokiksi nousivat: perheiden tukemisen osaaminen, sosiaalipedagoginen osaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen sekä tarve varhaiskasvatuksen sosionomille. Näiden pohjalta yläluokiksi nousivat: perheiden tukemisen osaaminen, sosiaalipedagoginen osaaminen, sekä tarve varhaiskasvatuksen sosionomille.

Koen, että varhaiskasvatuksen sosionomilla on paikka varhaiskasvatuksessa. Perheiden voimavarat ja heidän tukeminen on tärkeässä roolissa, sekä oikean avun ohjauksen piiriin, moniammatillinen yhteistyö eri toimijoiden kanssa on koko ajan lisääntynyt. Sosionomi myös tiimissä pitää huolta, että perheen näkökulma tulee myös huomioon, sekä että yhteistyö kodin ja päiväkodin välillä yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa toteutuu, sekä kasvatuskumppanuus. V10

Perheiden tukemisen osaaminen nousi esille 9 vastauksessa ja sosiaalipedagoginen osaaminen 8 vastauksessa. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen merkittävänä tai tarpeellisena lisänä varhaiskasvatuksen asiantuntijuuteen, nousi esiin 6 vastauksessa. Asiantuntijuuden perusteluissa nostettiin lisääntynyt monialainen yhteistyö ja varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen koko tiimin ja lapsiryhmän hyötynä. Sosiaalipedagogista osaamista kuvailtiin vanhemmuuden tukemisella erilaisissa perhe- ja elämäntilanteissa. Yksi vastaajista toi esille, että varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen varhaiskasvatuksen osa-alueelta, voisi olla laajempaa. Yksi vastaaja näki varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen hyvänä lisänä, mutta sillä ei voida vähentää pedagogisen koulutuksen omaavia opettajia. Pääluokaksi muodostui: varhaiskasvatuksen sosionomia ja varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagogista osaamista tarvitaan etenkin perheiden tukemisessa.

5.5 Varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen moniammatillisessa tiimissä

Kysymykseen siitä, millaista osaamista varhaiskasvatuksen sosionomi voisi tuoda varhaiskasvatuksen moniammatilliseen tiimiin, saatiin 19 vastausta. Pelkistettyjen vastausten perusteella alaluokiksi nousivat: perheiden tukemisen osaaminen, sosiaalipedagoginen osaaminen, yhteistyöosaaminen, osallisuuden vahvistamisen osaaminen ja palvelujärjestelmäosaaminen.

Yläluokaksi muodostui: perheiden tukemisen osaaminen, sosiaalipedagoginen osaaminen sekä palvelujärjestelmäosaaminen.

Vastauksista 11 kävi ilmi, että perheiden tukemisen osaaminen nähdään varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen alueena myös varhaiskasvatuksen moniammatillisen tiimin näkökulmasta.

Varhaiskasvatuksen sosionomi tuo sekä lapsen, että perheen äänen kuuluviin. Koen myös, että sosionomilla on omanlaista osaamista ja työkaluja vahvistaa lapsen hyvinvointia ja voimavaroja, sekä edistää lapsen osallisuutta... V10

Sosiaalipedagogista osaamista kuvailtiin 8 vastauksessa. Esiin nostettiin vahvimmin perheen hyvinvoinnin kokonaisvaltainen tukeminen.

Ehkä juuri sosiaalipedagogiikan alalta, voisiko osallisuuden vahvistaminen olla sosionomin vastuulla varhaiskasvatuksessa? V11

Lapsen osallisuuden tukeminen nostettiin esille 3 vastauksessa. Näistä yhdessä kuvailtiin varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista myös lapsen hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Viidessä vastauksessa puhuttiin lapseta osana perhettä, ja lapsen hyvinvoinnin edistämisestä perheenjäsenyyden kautta.

Palvelujärjestelmäosaaminen tuotiin esille 6 vastauksessa. Yhteistyöosaaminen nostettiin esille 4 vastauksessa ja vuorovaikutusosaaminen 3 vastauksessa. Lisäksi yksittäisinä asioina nousi kehittämisosaaminen, yhteisöosaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen. Pääluokaksi muodostui: varhaiskasvatuksen sosionomi tuo varhaiskasvatuksen tiimiin perheiden tukemisen osaamista, sosiaalipedagogista osaamista sekä palvelujärjestelmäosaamista.

5.6 Varhaiskasvatuksen sosionomin erilaiset tehtävät / roolit varhaiskasvatuksessa

Kysymykseen millaisissa tehtävissä / rooleissa varhaiskasvatuksen sosionomi voisi toimia, saatiin 19 vastausta. Vastauksissa varhaiskasvatuksen sosionomi asemoitiin osaksi moniammatillista tiimiä, resurssisosionomiksi, varhaiskasvatuksen opettajaksi tai varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävään.

Tiimissä, jossa toimii varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. V9

yhtenä kasvattajana ryhmässä, päiväkodin konsultoivana sosionomina tai alueellisena konsultoivana sosionomina. V12

Vakaopettajien tva; korostaen perheiden tukemista V8

Varhaiskasvatuksen sosionomit asemoitiin osaksi varhaiskasvatuksen moniammatillista tiimiä 16 vastauksessa. Näistä 3 vastauksessa tuotiin vaihtoehtoisesti esille asemoituminen alueellisena tai koko päiväkodin yhteisenä resurssina. Yhdessä vastauksessa varhaiskasvatuksen sosionomi asemoitiin pelkästään resurssisosionomiksi. 4 vastauksessa nostettiin esille se, että varhaiskasvatuksen sosionomit voisivat toimia varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä. Vastaaajista 2 asemoi varhaiskasvatuksen sosionomin varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviin. Vastauksista ei kuitenkaan käynyt ilmi tarkoitettiinko asemoitumista varhaiskasvatuksen tiimiin vai yhteiseksi resurssiksi. Pääluokaksi muodostui: varhaiskasvatuksen sosionomi asemoituu vahvimmin osaksi varhaiskasvatuksen moniammatillista tiimiä.

5.7 Kyselyn lisäanti

Kysymykseen mitä haluaisit vielä kertoa, saatiin 7 vastausta. Vastaukset olivat keskenään hyvin erilaisia, ja niitä ei voitu luokitella aiempien kysymysten tavoin. Esiin nostettiin, että erilaisilla koulutuspohjilla olevia varhaiskasvattajia tarvitaan ja arvostetaan varhaiskasvatuksen kentällä. Toisaalta nähtiin, että varhaiskasvatuksen sosionomin koulutuksen tuoman osaamisen arvostusta tulisi lisätä päiväkotiyhteisöissä. Vastauksista kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen sosionomeja tarvitaan

varhaiskasvatuksen kentällä, ja toivottiin, että ammattikunnan juurtuu osaksi varhaiskasvatuksen kenttää. Toisaalta esille nostettiin tarve vahvistaa varhaiskasvatuksen sosionomin pedagogista osaamista koulutuksen kautta, sekä huutava pula varhaiskasvatuksen opettajista.

Varhaiskasvatus kaipaisi jonkinlaisen kasvojenpesun jossa irrotettaisiin ote vanhoista käsitteistä ja arvioitaisiin mitä kaikkea osaamista tällä hetkellä kentällä tarvitaan. Pedagogiikka on tärkeä mutta vakaan tarvittaisiin integroituihin ryhmiin sairaanhoitajia, joskus on käynyt mielessä että mielenterveyden koulutuksen omaavia yms. Perheiden ja lasten tarpeet ovat niin monisyisiä. V19

Sosionomien pitäisi olla ylpeitä omasta koulutuksestaan ja siitä osaamisesta mitä se voi varhaiskasvatukseen tuoda. On harmillista seurata kipuilua siitä, ettei ole kelpoinen varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin, koska miksi kouluttautua sosionomiksi jos ei halua tehdä sitä työtä mihin se antaa kelpoisuuden. Uskon, että kunhan sosionomi koulutus löytää paikkansa ja tehtävänsä varhaiskasvatuksen kentällä, sille osaamiselle on tarvetta juuri perheen tukemisessa ja sosiaalipedagogiikan asiantuntijana. V11

6 Pohdinta

6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä, mitkä tutkijan tulee ottaa huomioon tutkimusta tehdessä, on monia. Tällaisia kysymyksiä ovat muun muassa tiedonhankintaan ja julkistamiseen liittyvät tutkimuseettiset periaatteet, mitkä ovat yleisesti hyväksytyjä. Eettisesti hyvän tutkimuksen edellytys on, että tutkimuksessa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 23.) Tutkimuksen luotettavuuden kannalta keskeisiä ovat valitut tutkimusmenetelmät (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65).

Kyselytutkimukseen liittyvänä heikkoutena nähdään, että se voi jäädä pinnalliseksi. Ei voida tietää, miten vakavasti kyselyyn osallistujat ovat suhtautuneet kyselyyn ja miten rehellisesti ja huolellisesti he ovat pyrkineet vastaamaan kysymyksiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.) Vilkka puolestaan

(2018) tuo esille kyselyn etuna sen, että vastaaja pysyy anonyyminä. Toisaalta on olemassa riski siitä, että vastausten määrä jää vähäiseksi. (Vilkkä 2018, 94.)

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui sähköinen lomakekysely kahdesta eri syystä. Ajankäytöllisesti sähköisesti lähetettävä kysely oli haastattelututkimusta joustavampi tapa toteuttaa, ja se mahdollisti aineiston keruun laajemmalta alueelta. Aikataulutusta ja aineiston analyysia joustavoitti myös se, että kyselytutkimuksen aineistoa ei tarvitse erikseen litteroida. Lisäksi se, että aineisto saatiin suoraan vastaajien antamassa muodossa, lisää tutkimuksen luotettavuutta. (ks. Valli & Perkkilä 2018, 118.) Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2018) mukaan tutkimustyötä tehdessä lähtökohtana pidetään hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Tutkimustyötä tehdessä tulee noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä sekä tulosten tallentamisessa ja esittämisessä kuin myös tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 24; ks. lisäksi Tuomi & Sarajärvi 2018, 150–151.) Nämä asiat huomioitiin työtä tehdessä, muiden tutkijoiden saavutuksia arvostettiin esittämällä aiempia tutkimusten tuloksia. Tutkimustulokset julkaistiin huolellisesti anonymisoituna, siten ettei vastaajien taustatietoja pystytä tunnistamaan.

Tutkimusluvut haettiin kultakin paikkakunnalta erikseen paikkakuntien omien ohjeiden mukaisesti. Kysely toteutettiin huolellisesti siten, että anonymisointi varmistettiin. Paikkakuntien nimiä ei julkaistu missään vaiheessa. Myös tällä haluttiin varmistaa se, että vastaajien anonyymius säilyy, eikä kenenkään yksityisyyttä loukattu. Saatekirjeessä ja kyselyssä nostettiin esiin, että kyselyyn vastaaminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Kyselyyn osallistuneita informoitiin siitä, että kyselyaineisto hävitetään viimeistään maaliskuun 2024 lopussa. Lisäksi informoitiin, ettei aineistoa käytetä mihinkään jatkotutkimukseen. Paikkakunnat valittiin siten, että paikkakuntiin ja päiväkodinjohtajiin ei ole mitään tutkimukseen vaikuttavia kytköksiä.

Tutkimustulosten osalta on mahdollista, että varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisen ja tarpeellisuuden osalta saataisiin saman suuntainen tulos, jos tutkimus toistettaisiin kolmella muulla paikkakunnalla. Kuitenkin varhaiskasvatuksen sosionomia koskeva tutkimustieto on vielä niin vähäistä, että lisätutkimuksia tarvitaan tulosten yleistettävyyden näkökulmasta. Tutkimustu-

loksia ei voida myöskään yleistää koskemaan koko varhaiskasvatusta. Tässä tutkimuksessa kartoitettiin päiväkodin johtajien näkemyksiä varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisesta ja tarpeellisuudesta, jolloin tulosten ei voida ajatella heijastavan koko varhaiskasvatuksen kentän näkökulmaa. Jos halutaan saada koko varhaiskasvatuksen kentän näkemys esiin, on tutkimus toteutettava siten, että myös muu varhaiskasvatuksen henkilöstö osallistuu kyselyyn.

Kyselyllä haettiin päiväkodin johtajien aitoja näkemyksiä, ja siksi kysymykset oli laadittu mahdollisimman vähän ohjaileviksi. Luotettavuuden kannalta moniammatillisen tiimin näkökulmasta olisi saanut olla useampi kysymys, ja puolestaan koko varhaiskasvatuksen kenttää koskevia kysymyksiä olisi voinut olla jopa vähemmän. Eri kysymysten kautta saaduissa pääluokissa oli paljon samankaltaisuutta.

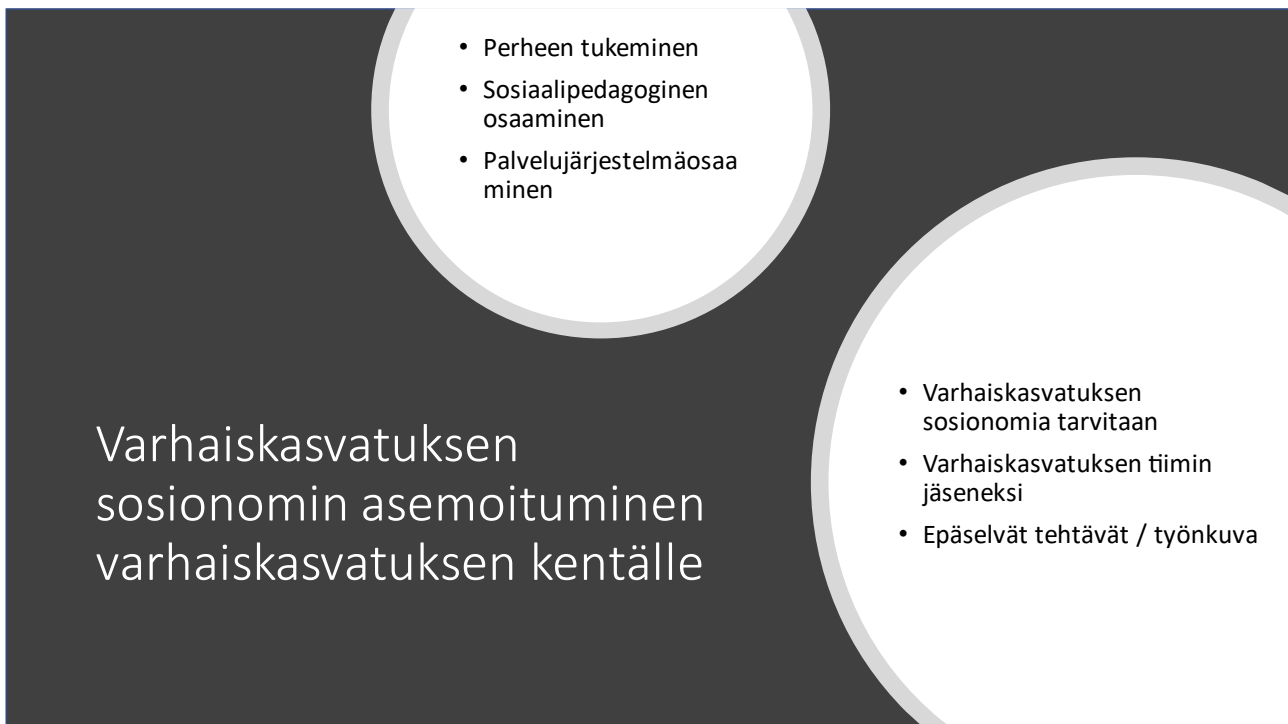
Tuloksia arvioitaessa pitää huomioida se, että ei voida tietää kuinka rehellisesti ja tosissaan kysymyksiin on vastattu (ks. Hirsjärvi ym. 2009, 195). Vastaajien tilanne on voinut olla sellainen, että ei ole ollut aikaa paneutua kyselyn vastaamiseen. Tämä riski liittyy aina kyselytutkimukseen. Kaikki kyselyyn vastanneet olivat kuitenkin pääasiallisesti vastanneet useammalla lauseella kaikkiin kysymyksiin. Tutkimuksen luotettavuutta on pyritty lisäämään sillä, että vastauksia, pelkistyksiä ja niistä saatuja luokituksia on luettu useaan kertaan. Lisäksi analysointivaiheessa käytiin tiivistä keskustelua, jolla varmistettiin yhteinen näkemys analyysistä. Analyysimenetelmä oli tutkimuksen näkökulmasta toimiva. Kyselyssä saatiin vastaus tutkimuskysymyksiin. Tuloksissa nousi vahvasti esiin näkemys, että varhaiskasvatuksen sosionomia tarvitaan. Tuloksissa nousi myös vahvasti esiin, että perheiden kanssa tehtävä työ nähdään varhaiskasvatuksen sosionomin vahvuutena.

Tutkimustulosten raportoinnissa pyrittiin tuomaan rehellisesti ja mahdollisimman selkeästi esille saadut tulokset. Tuloksia peilattiin aiempaan tutkimustietoon ja varhaiskasvatuksen asiantuntijanäkemyksiin. Tulosten pohjalta muodostettiin kehittämis- ja jatkotutkimusehdotuksia.

Tutkimuksen teoriatausta vastaa tutkittavaa aihetta. Teoriataustaa varten käytetty kirjallisuus ja artikkelit ovat uusia, ja niiden kirjoittajat ovat alan asiantuntijoita. Myös tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat linjassa tutkimuksen kanssa, sekä vastaavat teoriataustan aihealueita. Tutkimuksen teoriatausta ja toteutettu tutkimus ovat linjassa keskenään.

6.2 Keskeisten tulosten tarkastelu

Aineiston analyysin pääluokkien pohjalta muodostui 6 selkeää teemaa, jotka kuvaavat varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumista ja tarpeellisuutta varhaiskasvatuksen kentällä. Alla olevassa kuviossa ison pallon sisällä näkyy teemat, jotka kuvaavat varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumista varhaiskasvatuksen kentälle. Pienen pallon sisällä olevat teemat kuvaavat varhaiskasvatuksen sosionomin tuomaa osaamista sekä varhaiskasvatuksen kentän että varhaiskasvatuksen moniammatilliseen tiimiin näkökulmista.

Kuva 1. Tutkimustulosten pääteemat

Tutkimuskysymykseen, miten päiväkodinjohtajat näkevät varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisen ja tarpeellisuuden varhaiskasvatuksen kentällä, saatiin tuloksista selkeä kuva. Tutkimustulokset osoittivat, että päiväkodin johtajat näkevät varhaiskasvatuksen sosionomin tarpeellisena varhaiskasvatuksen kentällä. Varhaiskasvatuksen sosionomi asemoitiin ensisijaisesti varhaiskasvatuksen moniammatilliseen tiimiin (ks. Rintakorpi & Holmikari 2021, 246). Vahvimmin tuloksissa näkyi se että, varhaiskasvatuksen sosionomin työn painopiste nähtiin perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä, sekä perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa erilaisissa elämäntilanteissa. (ks. Karila 2021, 83–84; Nivala & Rönkkö 2021, 137–139). Aiemman tutkimuksen mukaan

myös varhaiskasvatuksen opettajana työtä tehneet sosionomit itse kokevat, että juuri perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on heidän vahvaa osaamistaan (Onnismaa, Tahkokallio, Reunamo & Lipponen 2017, 200).

Toisen tutkimuskysymyksen tavoitteena oli saada selvyys siitä, miten päiväkodinjohtajat näkevät varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen osana varhaiskasvatuksen moniammatillista tiimiä. Tulos ei juuri eroa siitä, miten varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen nähtiin asemoitumisessa varhaiskasvatuksen kentälle yleensä. Myös moniammatillisessa tiimissä varhaiskasvatuksen sosionomi nähtiin ensisijaisesti perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisen näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen kuvailuissa näyttäytyi vahvimmin sosiaalipedagogiseen osaamiseen liittyvät tekijät (ks. Nivala & Rönkkö 2021, 135; Rintakorpi & Holmikari 2021, 245) sekä palvelujärjestelmäosaaminen (ks. Nivala & Rönkkö 2021, 138–140; Karila 2021, 88). Muuten näkemykset varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisesta näyttäytyi hajanaisemmin. Lisäksi niiden esiintyvyys oli huomattavasti pienempi verrattuna perheiden tukemisen osaamisen sekä sosiaalipedagogisen osaamisen ja palvelujärjestelmäosaamisen kuvauksiin. Yllättävää oli se, että lapsen näkökulma jäi ohueksi, vaikka moniammatillinen tiimin arkityö on juuri lasten kanssa tehtävää työtä. Tässä kohtaa tutkimustulos eroaa Ukkonen-Mikkolan, Yliniemen, Wallinin & Kinnusen (2021) tekemän tutkimuksen tuloksista. Tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksessa työskentelevät sosionomit itse kokevat oman asiantuntijuuden liittyvän juuri lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja eduista huolehtimiseen. (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi & Wallin 2020, 325.)

Varhaiskasvatuksen sosionomin tarpeellisuuden perusteluissa korostui se, että varhaiskasvatuksen kentällä tarvitaan osaajia perheiden kanssa tehtävään työhön. Perheiden tukemisen perusteluissa korostuivat sosiaalipedagogisen osaamisen ja palvelujärjestelmäosaamisen kuvailut. Näiden lisäksi varhaiskasvatuksen sosionomin tarpeellisuutta perusteltiin asiantuntijuuden osaamisvaatimusten muuttumiseen liittyvillä kuvailuilla. Näissä esiin nousivat perheiden moninaistuminen ja yhteiskunnalliset muutokset (ks. Ukkonen-Mikkola, Yliniemi, Wallin & Kinnunen 2021, 71–72), perhe-elämään liittyvien haasteiden lisääntyminen ja moninaistuminen (ks. Terävä & Böök 2022, 77–88), sekä lisääntynyt yhteistyö päiväkodin ulkopuolisten tahojen kanssa (ks. Karila 2021, 25).

Varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisen haasteena näyttäytyi selkeytymätön tehtäväkuva ja työnjako varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. (ks. Nivala & Rönkkö 2021, 144; Rintakorpi &

Holmikari 2021, 241–242; Karila 2021, 86.) Tutkimustuloksissa nousi kuitenkin selkeästi esiin se, että varhaiskasvatuksen sosionomit nähtiin varhaiskasvatuksen ryhmiin kuuluvina tiimin jäseninä. Myös Ukkonen-Mikkolan, Yliniemen ja Wallinin (2020) tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen sosionomien asemoituminen näkyi enemmän jaettuna vastuuna tiimin toiminnasta (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi & Wallin 2020, 325).

Tutkimustuloksissa kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista kuvailtiin sosiaalipedagogisen osaamisen sisällöin, vaikka sosiaalipedagogiikka käsitteenä ei juuri noussut esille. Sosiaalipedagogisia sisältöjä myös kuvailtiin pääasiassa perheen näkökulmasta. Se, miten varhaiskasvatuksen sosionomi voisi tukea lasta päiväkotiarjessa, näkyi kuvauksissa vähemmän. Rintakorven, Holmikarin, Jalasjärven ja Kukkosen (2023) tutkimustuloksissa näkyi varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen suhteessa lapsen tukemisen näkökulmaan jonkin verran enemmän (Rintakorpi, Holmikari, Jalasmäki & Kukkonen 2023, 13–14).

6.3 Johtopäätökset ja kehittämissuhteet

Varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagoginen osaaminen tulee tehdä näkyväksi, ja sitä kautta varhaiskasvatuksen sosionomit voivat juurtua osaksi varhaiskasvatuksen kenttää ja moniammatillisia tiimejä. Tutkimustulosten perusteella nähdään, että lisätutkimuksia tarvitaan selkeyttämään varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagogista osaamista varhaiskasvatuksessa laajemmin. (ks. Rintakorpi & Holmikari 2021, 250.) Lisäksi tutkimustulosten perusteella muodostui käsitys siitä, että varhaiskasvatuksen sosionomin juurruttamiseksi osaksi päiväkoteja ja moniammatillisia tiimejä, tarvitaan päiväkotien henkilökunnan tiedon lisäämistä varhaiskasvatuksen sosionomin koulutuksellisesta osaamisesta (ks. Ranta & Heiskanen 2022, 138–139). Tiimin toimivuutta lisäävänä elementtinä voisi käyttää myös osallistavaa toimintamallia. Esimerkiksi siten että, asiantuntijainformaation jälkeen varhaiskasvatuksen tiimit keskustelisivat keskenään eri koulutusten tuomasta osaamisesta, ja tiimien pohdinnat nostettaisiin vielä koko päiväkotiyhteisön keskusteluun. Tutkimustulokset osoittivat, että päiväkodin johtajilla on tietoa varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen vahvuuksista, mutta tiedonlisäämistä tarvitaan koulutuksellisen osaamisen kokonaisuudesta.

Tutkimuksen tuloksissa varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisen haasteena nousi selkeytymättömän tehtäväkuva ja työnjako. Myös Ukkonen-Mikkola ym. (2021) sekä Karila (2021) tuovat esille,

että eri ammattiryhmien osaamisen ja tehtävien selkeyttäminen on tärkeää toimivassa moniammatillisessa tiimityössä. (ks. Ukkonen-Mikkola, Yliniemi, Wallin & Kinnunen 2021, 72; ks. myös Karila 2021, 73). Opinnäytetyön tutkimuksen perusteella voi nähdä, että lisätutkimuksia tarvitaan eteenkin varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan sekä eri ammattiryhmien työnjaon selkeyttämiseksi (ks. Karila 2021, 86).

Lisäksi tutkimuksen tuloksissa nousi vahvasti esiin, että varhaiskasvatuksen sosionomi nähtiin perheiden tukijana. Tästä kumpusi ajatus, että olisi tarpeellista tutkia lisää sitä, miten varhaiskasvatuksen sosionomi tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, ja miten tämä näyttäytyy päiväkodin arjessa.

Korkea koulutustaso nähdään varhaiskasvatuksen laatutekijänä (ks. Manning, Garvis, Fleming & Wong 2017, 7; Molinuevo & Ahrendt 2015, 1). Koulutustason nostaminen vuoteen 2030 ei kuitenkaan ole kivutonta. Alalle työllistymisen näkökulmasta varmimmassa asemassa ovat varhaiskasvatuksen opettajat. Enemmän epävarmuutta on varhaiskasvatuksen sosionomien asemoitumisessa varhaiskasvatuksen kentälle. Epävarmuutta on myös varhaiskasvatuksen lastenhoitajien osuudesta varhaiskasvatuksen moniammatillisessa tiimissä. Pitkällä aikavälillä muutos eittämättä tapahtuisi kivuttomammin ja luonnollisesti eläköitymisen myötä. Miten hyvin jäljellä oleva reilu 6 vuotta riittää tähän? Miten yksittäiset ammattilaiset kokevat ja tulevat huomioiduksi muutoksessa?

Kaiken tämän muutoksen ja murroksen keskellä ovat yksittäiset ihmiset ja heidän elämänsä. Moni laadukasta varhaiskasvatusta toteuttava ammattitaitoinen varhaiskasvatuksen lastenhoitaja pelkää menettävänsä itselleen tärkeän työn, ja sitä kautta varman toimeentulon. Vaikka pelko osoittautuisikin turhaksi, luo se kuitenkin varjon päiväkotien arkeen. Tämä voi suuresti haastaa kunnioittavaa ja rakentavaa, erilaisina yhdessä ja yhteisen päämäärän eteen toimimista. Lisäksi epävarmuus helposti heijastuu myös lapsiin. Tässä muutoksessa ja murroksessa voi lapsen edun ensisijaisuus ja varhaiskasvatuksen laatu heikentyä, kunnes tilanne tasaantuu.

Osa vastaajista asemoi varhaiskasvatuksen sosionomin varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään. Nykyisen lain puitteissa tämä tarkoittaisi sitä, että varhaiskasvatuksen sosionomi työskentelee sijaisen roolissa vuoden kerrallaan. Tämä voikin olla realismia lähitulevaisuudessa ennen kuin varhaiskasvatuksen sosionomin asema ja paikka selkiytyy yleisesti. Joissain vastauksissa nousi myös

esille se, että kahden opettajan ryhmät olisivat parempia, kuin ryhmä, missä toimii varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. Tämä ajatus kuvastaa myös nykyisen lain näkökulmaa. Nivala ja Rönkkö (2021) nostavat esille sen, että laki on tässä kohtaa epätasa-arvoinen varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin välillä (Nivala & Rönkkö 2021, 144).

Tilanne varhaiskasvatuksen kentällä on monisyinen. Vaaditaan aikaa ja yhteen hiileen puhaltamista, että löydetään yhteinen ymmärrys ja yhteinen ajatus siitä, mihin ja miten varhaiskasvatusta tulevaisuudessa viedään ja tehdään. Yhteistyö on kuitenkin lasten näkökulmasta se, mikä tulee muistaa ja pitää mielessä kaikkialla siellä, missä varhaiskasvatusta tehdään, niin ruohonjuuritasolla kuin päättäjiensäkin taholla.

Lähteet

Ahonen, L. 2023. Tiimin voima varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alila, K. 2021. Varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatuksen koulutuksen kehittämisen kansainvälinen toimintaympäristö. Julkaisussa Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisohjelma 2021–2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021, 3, 34–43. Viitattu 08.10.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162662/OKM_2021_3.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Alila, K. & Kinos, J. 2014. Katsaus varhaiskasvatuksen historiaan. Julkaisussa Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014, 12, 8–21. Viitattu 5.10.2023. <https://core.ac.uk/download/pdf/198189745.pdf>.

Chydenius, H., Rutanen, N., Helminen, J., Lipponen, L., Ahtikari, M. & Heikkilä, M. 2021. Varhaiskasvatuksen koulutusten tutkimus. Julkaisussa Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisohjelma 2021–2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021, 3, 58–69. Viitattu 10.11.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162662/OKM_2021_3.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Havisalmi, J. & Reunamo, J. 2023. Mistä varhaiskasvatuksen kaaoksessa on kysymys? Journal 2023, 12, 2, 51–70. Viitattu 26.10.2023. <https://journal.fi/jecer/article/view/120383/77630>.

Helminen, J. 2021. Varhaiskasvatuksen sosionomi – osallistavan työn ja verkostotyön asiantuntija. Julkaisussa Uudet tuulet – varhaiskasvatus matkalle tulevaisuuteen. Toim. V. Lund & P. Väliaho. Laurea-ammattikorkeakoulu. Laurea-julkaisut 162, 16–22. Viitattu 1.11.2023. https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/424508/Laurea_julkaisut_162.pdf?sequence=5&isAllowed=y.

Helminen, J. 2023. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvauksissa on vain vähän vaihtelua. Diakonia ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.11.2023. <https://dialogi.diak.fi/2023/04/28/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuvausissa-on-vain-vahan-vaihtelua/>.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2018. Tutki ja kirjoita. 22. p. Helsinki: Tammi.

Huhtasalo, J. 2022. Digitaalinen teknologia työelämässä ja asiantuntijuuden moniaineeksiset toimijaverkostot. Työelämän tutkimus. 448–455. Viitattu 10.10.2023. <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/120979/75304>.

Kangas, J., Ukkonen-Mikkola, T., Harju-Luukkainen, H., Ranta, S., Chydenius, H., Lahdenperä, J., Neitola, M., Kinos, J., Sajaniemi, N. & Ruokonen, I. 2021. Understanding Different Approaches to ECE Pedagogy. Education sciences 2021, 11, 790, 1–14. Viitattu 7.11.2023. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/79237/education-11-00790-v3.pdf?sequence=1&Allowed=y>.

Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Opetushallitus. Viitattu 8.10.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf.

Karila, K. 2021. Varhaiskasvatuksen tutkintokoulutusten tuottama osaaminen. Julkaisussa Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisohjelma 2021–2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021, 3, 70–88. Viitattu 08.10.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162662/OKM_2021_3.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030: Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017, 30, 70–88. Viitattu 3.11.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Kinos, J., Rosqvist, L., Alho-Kivi, H. & Korhonen, R. 2021. Suomalaisen varhaiskasvatuksen työ- ja toimintatavat opetussuunnitelmissa. Kasvatus & Aika 2021, 15, 2, 22–42. Viitattu 29.10.2023. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/99664/64337>.

Kupila, P. 2020. Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Julkaisussa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Toim. E. Hujala & I. Turja. 5. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus, 310–320.

Kuuden suurimman kaupungin huoli varhaiskasvatuksesta: Tarvitsemme yli 9000 uutta varhaiskasvatuksen korkeakoulutettua ammattilaista vuoteen 2030 mennessä. 2023. Helsingin kaupunki. Viitattu 11.10.2023. <https://www.hel.fi/fi/uutiset/kuuden-suurimman-kaupungin-huoli-varhaiskasvatuksesta-tarvitsemme-yli-9-000-uutta-varhaiskasvatuksen>.

L 36/1973. Laki lasten päivähoidosta. Viitattu 5.10.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/1973/19730036>.

L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Viitattu 24.8.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>.

Manning, M., Garvis, S., Fleming, C. & Wong, G.T.W. 2017. The relationship between teacher qualification and the quality of the early childhood education and care environment. The Campbell Systematic Reviews 13, 1, 1-51. Viitattu 1.11.2023. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.4073/csr.2017.1>.

Melasniemi, A. 2018. Early Childhood educators' professional learning through shared practices. Väitöskirja. Turun Yliopiston julkaisuja, B, 455, 3–132. Viitattu 13.11.2013. <https://www.utupub.fi/handle/10024/144981>

Miettinen, E-M., Roos, P. & Väkiparta, P. 2023. Varhaiskasvatuksen sosionomien kehkeytyvä tehtävänkuva AMK – opinnäytetöistä. Julkaisussa Ammattina varhaiskasvatuksen sosionomi. Toim. K. Rintakorpi & J. Holmikari, H. Jalasmäki & S. Kukkonen. Laurea ammattikorkeakoulu. Laurea-julkaisut, 204, 29–39. Viitattu 17.11.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/792700/LaureaJulkaisut204.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

Molinuevo, D. & Ahrendt, D. 2015. Early childhood care: Accessibility and quality of services. European Foundation for the Improvement of Living and Working, 1-92. Viitattu 1.11.2023. <https://eurofound.europa.eu/en/publications/2015/early-childhood-care-accessibility-and-quality-services>.

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka – Kohti inhimillistä yhteiskuntaa. Tallinna: Gaudeamus.

Nivala, E. & Rönkkö, S. 2021. Varhaiskasvatuksen sosionomin asiantuntijuus ja sosiaalipedagoginen osaaminen. Julkaisussa Varhaiskasvatuksen asiantuntijat – Yhteistyössä eteenpäin. Toim. E. Fonsén, M. Koivula, R. Korhonen & T. Ukkonen-Mikkola. Waasa Graphics: Suomen varhaiskasvatus ry, 127–146.

Onnismaa, E-L., Tahkokallio, L., Reunamo, J. & Lipponen, L. 2021. Ammatin induktiovaiheessa olevien lastentarhanopettajan tehtävissä toimivien arvioita työnkuvastaan, osaamisestaan ja työn kuormittavuudesta. Varhaiskasvatuksen tiedelehti. Jecer. 2017, 6, 2, 188–206. Viitattu 13.11.2023. <https://journal.fi/jecer/article/view/114078/67277>.

Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. & Vepsä, P. 2019. Ammattina sosionomi. 3. uud. p. Helsinki: Sanoma Pro.

Rainio, A.P., Kurelahti, E., Nurhonen, L., Pursi, A., Hilppö, J. & Lipponen, L. 2020. ”Kohti elävää myötätuntokulttuuria”: Päiväkotien myötätuntokäytännöt liikkeessä. Varhaiskasvatuksen tiedelehti. 2020, 9, 2, 329–348. Viitattu 4.11.2023. <https://journal.fi/jecer/article/view/114136/67335>.

Ranta, S. & Heiskanen, N. 2022. Toimiva tiimityö – jaettu vastuu lapsen tuesta. Julkaisussa Pienet tuetut askeleet – Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Toim. N. Heiskanen & M. Syrjämäki. Jyväskylä: PS-kustannus, 137–154.

Ranta, S., Heiskanen, N., Heiskanen, N. & Syrjämäki, M. 2023. Teamwork as a cornerstone of a child’s educational support in early childhood education and care in Finland. Journal of Early Childhood Education Research 2023, 12, 2, 158-178. Viitattu 1.11.2023. <https://journal.fi/jecer/article/view/121462/78892>.

Ranta, S. & Uusiautti, S. 2022. Toimiva tiimityö onnistuneen varhaiskasvatuksen perustana. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja 2022, 53, 1, 79–85. Viitattu 9.11.2023. <https://journal.fi/kasvatus/article/view/113950/67821?acceptCookies=1>.

Rintakorpi, K. & Holmikari, J. 2021. Sosiaalipedagogisen osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen varhaiskasvatuksessa. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 2021, 22, 241–251. Viitattu 10.10.2023. <https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/109067/66405>.

Rintakorpi, K., Holmikari, J., Jalasmäki, H. & Kukkonen, S. 2023. Varhaiskasvatuksen sosionomi osaaminen ja työnkuva. Julkaisussa Ammattina varhaiskasvatuksen sosionomi. Toim. K. Rintakorpi & J. Holmikari, H. Jalasmäki & S. Kukkonen. Laurea ammattikorkeakoulu. Laurea-julkaisut, 204, 9–19. Viitattu 17.11.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/792700/LaureaJulkaisut204.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

Roos, P. & Salonen, T. 2021. Lastenhoitajan rooli varhaiskasvatuksen ammattilaisten tiimissä. Julkaisussa Varhaiskasvatuksen asiantuntijat – Yhteistyössä eteenpäin. Toim. E. Fonsén, M. Koivula, R. Korhonen & T. Ukkonen-Mikkola. Waasa Graphics: Suomen varhaiskasvatus ry, 107–126.

Salminen, J. 2017. Onnistu tiimityössä. 3. uud. p. Helsinki: Grano.

Savolainen, E. 2021. Sosiaalipedagogiikka asiantuntijuuden markkinoilla: Tutkimus sosiaalipedagogisen asiantuntijuuden tulkinnoista metaforien kautta. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, Yhteiskuntatieteiden laitos. Viitattu 31.10.2023. <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/24629>.

Sevón, E., Hautala, P., Hautakangas, M., Ranta, M., Merjovaara, O., Mustola, M. & Alasuutari, M. 2021. Lasten osallisuuden jännitteet varhaiskasvatuksessa. Journal of Early Childhood Education Research 2021, 10, 11, 114–138. Viitattu 4.11.2023. <https://journal.fi/jecer/article/view/114152/67351>.

Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit. 2023. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Viitattu 24.10.2023. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>.

Sosiaalipedagogiikka 2023. Sosiaalipedagogiikka. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. Viitattu 31.10.2023. www.sosiaalipedagogiikka.fi/sosiaalipedagogiikka/.

Sosionomikoulutus: vaikuttavaa osaamista yhteiskuntaan. 2017. Julkaisussa Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren - Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n työryhmän selvitys sosiaalialan tilanteesta ja kehityksestä 2017, 6–13. Viitattu 24.10.2023. https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428.

Sosionomin täydentävät varhaiskasvatuksen opinnot 60 op. N.d. Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkkosivut. Viitattu 3.11.2023. <https://jamk.fi/fi/Hae-opiskelemaan/osaamiskokonaisuus/sosionomin-taydentavat-varhaiskasvatuksen-opinnot-60-op>.

Terävä, J. & Böök, M.L. 2022. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Julkaisussa Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Toim. M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen. 3. korj. & laaj. p. Tampere: Vastapaino. 77–88.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uud. I. Helsinki: Tammi.

Ukkonen-Mikkola, T., Yliniemi, R. & Wallin, O. 2020. Varhaiskasvatuksen työ muuttuu - muuttuuko asiantuntijuus? Työelämän tutkimus 2020, 18, 4, 323–339. Viitattu 7.11.2020. <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/89217>

Ukkonen-Mikkola, T., Yliniemi, R., Wallin, O. & Kinnunen, P. 2021. Kohti muuttuvaa moniammatillisuutta. Julkaisussa Varhaiskasvatuksen asiantuntijat – Yhteistyössä eteenpäin. Toim. E. Fonsén, M. Koivula, R. Korhonen & T. Ukkonen-Mikkola. Waasa Graphics: Suomen varhaiskasvatus ry, 71–84.

Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 2023. Oppimisen perusasiat kuntoon. Viitattu 26.11.2023. <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/5/1>.

Varhaiskasvatuksen 1+1+1 malli ratkaisu henkilöstöpulaan. N.d. Talentia. Viitattu 6.10.2023. <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvakaustuksessa/varhaiskasvatuksen-111-malli-ratkaisu-henkilostopulaan/>.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Viitattu 26.10.2023.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2022. Opetushallitus. Viitattu 07.10.2023.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf.

Varhaiskasvatuksen sosionomi. N.d. Talentia. Viitattu 3.11.2023. <https://www.talentia.fi/nain-vai-kutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/>.

Varhaiskasvatuksen sosionomin (AMK) kelpoisuus (60 op) varhaiskasvatuslain (2018) mukaan, suositus opintosisällöistä ammattikorkeakouluissa. 2021. Suositus 29.9.2021. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan varhaiskasvatusverkosto. Berg, A. Sähköpostiviesti 28.11.2023. Vastaanottajat J. Hytönen & S. Hämäläinen.

Varhaiskasvatuslakia uudistettava lapsen edun mukaisesti – varhaiskasvatuslain tavoitteet edellyttävät lain avaamista. 2023. Talentia. Viitattu 10.11.2023. <https://www.talentia.fi/uutiset/varhaiskasvatuslakia-uudistettava-lapsen-edun-mukaisesti-varhaiskasvatuslain-tavoitteet-edellyttavat-lain-avaamista/>.

Valli, R. & Perkkilä, P. 2018. Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineiston keruussa. Julkaisussa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Toim. R. Valli. Jyväskylä: PS-kustannus, 117–128.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Warsell, M. 2023. Sosionomi varhaiskasvatuksen moniammatillisessa tiimissä. Julkaisussa Ammatina varhaiskasvatuksen sosionomi. Toim. K. Rintakorpi & J. Holmikari, H. Jalasmäki & S. Kukkonen. Laurea ammattikorkeakoulu. Laurea-julkaisut, 204, 21–27. Viitattu 17.11.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/792700/LaureaJulkaisut204.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

Wessmann, C. 2020. Uusi tehtävä päiväkodissa. KT-lehti 2020, 5. Viitattu 1.11.2023.

[https://www.ktlehti.fi/2020/5/Uusi-tehtava-paivakodeissa.](https://www.ktlehti.fi/2020/5/Uusi-tehtava-paivakodeissa)

Liitteet

Liite 1. Kyselyn kysymykset

1. Miten näen varhaiskasvatuksen sosionomin asemoitumisen varhaiskasvatuksen kentälle?
2. Tarvitaanko varhaiskasvatuksen kentällä varhaiskasvatuksen sosionomeja? Perustele vastauksesi.
3. Mitä annettavaa varhaiskasvatuksen sosionomilla on varhaiskasvatuksen kentälle?
4. Miten näet varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisalueen osana varhaiskasvatusta?
5. Millaista osaamista varhaiskasvatuksen sosionomi mielestäsi voisi tuoda varhaiskasvatuksen moniammatilliseen tiimiin?
6. Millaisissa tehtävissä/rooleissa varhaiskasvatuksen sosionomi voisi mielestäsi toimia?
7. Mitä haluaisit vielä kertoa?

Liite 2. Saatekirje

Opiskelemme varhaiskasvatuksen sosionomin tutkintoa Jyväskylän Ammattikorkeakoulussa. Teemme opinnäytetyönä tutkimusta, jossa haluamme selvittää miten varhaiskasvatuksen sosionomin asemoituminen nähdään varhaiskasvatuksen kentällä. Opinnäytetyömme ohjaajana toimii Anniina Berg Jyväskylän Ammattikorkeakoulusta. Tutkimus toteutetaan päiväkodin johtajille suunnattuna sähköisenä webropol-kyselynä. Olemme saaneet asianmukaiset tutkimusluvut tutkimuksen tekemistä varten. Kutsumme sinut mukaan tutkimukseemme. Kyselyyn pääset kirjeen lopussa olevan linkin kautta. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Emme kerää henkilötietoja, vastaukset pysyvät täysin anonyymeinä. Vastaamalla kyselyyn, annat suostumuksen käyttää vastauksia tutkimuksessamme. Kyselyn vastausaika on 30.10.2023 – 12.11.2023.

Ystävällisin terveisin

Johanna Hytönen

Susanna Hämäläinen

Vastaathan kyselyyn viimeistään 12.11.2023. Kysely kestää noin 15 minuuttia.

Kiitos jo etukäteen avustasi ja ajastasi.